

HERMINE LUKIĆ

OSIJEK U MEDALJERSTVU 1686. - 1935.

Šezdesetak medalja pohranjenih u Numizmatičkom odjelu Muzeja Slavonije u Osijeku, nastalih od 17. do 19. stoljeća, izvanredne su dokumentarne i umjetničke vrijednosti, te predstavljaju osnovni izvor za proučavanja navedene teme. U procesu njihova nastajanja mogu se utvrditi barem tri stilske i kronološke cjeline. Onoj najstarijoj pripadaju inozemne **barokne** medalje kovane u slavu pobjeda kršćanske vojske nad Turcima u 17. stoljeću, s prikazima urbanističkog izgleda osječke varoške jezgre, grada — utvrde sa znamenitim mostom na Dravi. Medalje ovoga ciklusa vrijedna su dokumentacija vojno-strateške uloge utvrde — Osijeka u prošlim stoljećima i uz postojeću arhivsku građu glavni izvori za svakog istraživača osječke urbane i kulturno-povijesne baštine.

Slijedeću grupu medalja 19. i 20. stoljeća kojima je **grad Osijek bio izdavač**, čine medalje kulturno-umjetničkih, športskih društava, udruga, gospodarskih izložbi, sajмова i velesajmova, predstavljajući Grad razvijenim gospodarskim i kulturnim središtem Slavonije.

Trećoj grupi pripadaju tzv. **osvojene -zaslužene** medalje, na inozemnim, međunarodnim izložbama. Medalje znamenitih Osječana — pojedinaca, npr. Josipa Jurja Strossmayera, Matije Petra Katančića i drugih, kojima su izdavači institucije i udruge drugih gradova, nisu predmet razmatranja.

U pregledu dosadašnjih istraživanja, najranije stručne opise medalja koje se odnose na grad Osijek nalazimo u inozemnoj stručnoj i znanstvenoj literaturi druge polovice 19. stoljeća, u poglavljima poznatih numizmatičkih kataloga o baroknim medaljama 17. i 18. stoljeća, kovanih u slavu pobjeda iz austrijskih ratova s Turcima. /Hess, Adolph: Collectio Montenuovo. — Frankfurt, 1879.-1885., zatim — Gohl, Ödön: Budapest Emlékérmel. - Budapest, 1899. i drugi katalogi./

Hermine Lukić, prof.- kustosica
voditeljica Numizmatičkog kabineta, Muzej Slavonije, Osijek

U domaćoj stručnoj literaturi iz 70-tih godina prošlog stoljeća, u opisima prvog kustosa osječkog Muzeja prof. Andrije Kodrića nalazimo prvo spominjanje inozemnih medalja istog ciklusa, uz isticanje njihova značenja za proučavanja povijesti grada Osijeka. /Kodrić, Andrija: Nješto o osječkom Muzeju. U: Izvješće o Kr. velikoj gimnaziji u Osijeku, 1879./90.— str. 19—20./ Autor uz opise medalje iz 1686. godine s prikazom oslobođenih ugarskih i hrvatskih gradova od Turaka (K. br. 1) i medalje iskovane prigodom krunidbe Josipa I. godine 1687. (K.br. 11) daje osobne osvrtne i zapažanja na dravski most — "Esseker Brücken", što za nas ima ne samo stručnu već i dokumentacijsku vrijednost — označivši početke sustavnog popunjavanja i obogaćivanja fundusa osječkih medalja.

Mađarski numizmatičar Ödön Gohl objavio je 1899. godine obimnu studiju / Gohl, Ödön: Budapest em lékérméi. — Budapest, 1899./ o zbirci budimpeštanskih spomen medalja, među kojima nalazimo i one koje se odnose na grad Osijek s različitim tekstovima: Osvajanje Beograda 1688. godine (1687. OSSEK EX PVGNATVM. Ugarske i hrvatske gradove oslobođene od Turaka 1686. godine (ESSECKER BRÜCKEN), Osvajanje Beograda 1688. godine (ESSECK), Krunidba Josipa I. godine 1687.(ESSEK), te druge.¹

-
1. Pedesetih godina ovoga stoljeća hrvatski istraživač Dragutin Mandl opisujući graversko umijeće Josipa Radkovića /Mandl, Dragutin: Graverski rad Josipa Radkovića. U: Numizmatičke vijesti, 1957, 8—9. — str. 15 — 18./ navodi djelovanje osječke graverske radionice i nepoznatog gravera — W.H. Isti autor u znanstvenom radu o Rudolfu Valdecu spominje poznatu plaketu osječke obitelji Hermann /Mandl, D: Valdec kao medaljer. U: Numizmatičke vijesti, 1957, 10.— str. 27./ Povodom retrospektivne izložbe — Ivo Kerdić 1881.— 1953. autori Kataloga M. Mantana i Vinko Zlamalik predstavljaju i osječku medalju: II. Pokrajinski slet u Osijeku 1921. godine /Montani, M. — V., Zlamalik : Ivo Kerdić 1881. — 1953. Zagreb, 1958. — str. 15.

Šezdesetih godina izlaze značajna znanstvena djela s područja numizmatike, autorice Nade Todorović — "Jugoslavenske i inostrane medalje" i V. Zlamalika — "Medalja u Hrvatskoj" / Todorović, Nada: Jugoslavenske i inostrane medalje. — Beograd, 1964. zatim, Zlamalik, V. : Medalja u Hrvatskoj. — Zagreb, 1964./ U njima je značajna zastupljenost osječkih medalja. Tako Todorović navodi : Pobjedu kod Haršanja i osvajanje Osijeka 1687. godine Osvajanje Beograda 1688. godine (ESSECK), Učiteljsku skupštinu u Osijeku 1878., Posvećenje zastave Hrvatskog pjevačkog društva "Lipa" u Osijeku 1901., Poljoprivredno šumarsku i zanatsku izložbu u Osijeku 1889., Obitelj Hermann iz Osijeka 1915. godine, II. Pokrajinski slet u Osijeku 1921. godine i Trgovačko-zanatsku izložbu u Osijeku 1925. godine (medalje iz fundusa Narodnog muzeja u Beogradu).

Posebno mjesto u istraživanju osječkih medalja pripada publikaciji "Medalja u Hrvatskoj", autora V. Zlamalika, najboljeg poznavatelja hrvatskog medaljerstva. U kataloškom opisu predstavljena su djela iz Zbirke Muzeja Slavonije: Oslobođenje Slavonije od Turaka 1686. godine, Oslobođenje Osijeka od Turaka 1687. godine, Pobjeda kod Mohača i Osijeka 1687. godine, te osječke medalje iz drugih zbirki - Gospodarska izložba u Osijeku 1889. godine, te II. Pokrajinski slet u Osijeku 1921. godine.

Mađarski istraživač Lajos Huszar objavio je 1975. godine studioznu i dobro ilustriranu publikaciju o mađarskim povijesnim medaljama iz vremena Leopolda I. među kojima se neke odnose na grad Osijek: Osvajanje Osijeka 1687. (ESSECKVM), Osvajanje Beograda 1688. (1687. OSSEK, EX PVGNATVM) i Bitka kod Šikloša 1687. godine (ESSECK). / Huszar, Lajos: A régi magyar emlékérmek katalógusa a legrégebbi időktől 1850-ig. — Budapest, 1975./

Serijom tematskih kataloga autora dr. Ivana Mirnika u izdanju Arheološkog muzeja u Zagrebu prezentirana je jedna od najbogatijih muzejskih zbirki u Hrvatskoj. Tako u katalogu "Turski ratovi na medaljama" nalazimo medalju - Ugarski i hrvatski gradovi oslobođeni 1686. godine (ESSECKER BRÜCKEN), / Mirnik, Ivan : Turski ratovi na medaljama. — Zagreb: Arheološki muzej, 1979. — str. 13/ a u katalogu "Medalja u Hrvatskoj: 1700. do 1900. godine" šest primjeraka: III. Učiteljska skupština u Osijeku 1878. godine, Proslava 20. godišnjice Dobrotvornog društva 1883. godine, Gospodarska izložba 1889. godine, Hrvatsko pjevačko društvo "Lipa" iz 1901. godine, Vojnoveteransko društvo iz 1912. godine, te Znak slobodno zidarske lože "Vigilantia". / Mirnik, I.: Medalja u Hrvatskoj. — Zagreb : Arheološki muzej, 1981. — str. 18—19./

U znanstvenom radu istog autora o medaljarskim ostvarenjima Rudolfa Valdeca, Roberta Frangeš-Mihanovića, I. Kerdića prezentirane su dvije plakete Arheološkog muzeja u Zagrebu: Obitelj Mirka Hermanna — rad R. Valdeca i II. Pokrajinski sokolski slet u Osijeku iz 1921. godine rad I. Kerdića. / Mirnik, I.: Radovi Valdeca, Frangeš-Mihanovića i Kerdića u Numizmatičkoj zbirci Arheološkog muzeja u Zagrebu. U: Peristil. (Zagreb), 1988./1989, 31—32. — str. 272 i 274./

Istraživački radovi o osječkim medaljama započeti još u prošlom stoljeću, a posebno intenzivirani u novije vrijeme, donijeli su vrijedne rezultate te otvorili put daljnjim istraživanjima.

OSIJEK NA MEDALJAMA

(1686. — 1688.)

Najstarije, barokne medalje s prizorima koji slave pobjede nad Turcima, predstavljaju reprezentativan uzorak umjetničkih, posebno graverskih kretanja u Europi 80 - tih godina 17. stoljeća. Na aversima ovih medalja, predstavljaju se vladari i vojskovođe u dostojanstvenim samozvanim pozama pobjednika, bujnim perikama i precizno naznačenim uniformama. Reverse krasi mnoštvo vojnika u okršajima, pristaništa s flotama, likovi antikne i kršćanske mitologije sa zaviorenim barjacima pobjede, zemljopisne karte bojišta, tipične kartuše s imenima oslobođenih gradova. Sve je na njima pokrenuto, nemirno, razigrano, bučno i teatralno, što dokumentira stil baroknog likovnog izraza.²

Bogat i raznovrstan navedeni ciklus europskog baroknog medaljerstva od osobitog je značaja u isticanju vojno-strateške uloge osječke utvrde u borbama protiv Turaka. Na njima je predstavljena kolekcija slika njegova izgleda, bez kojih bi bio nepotpun politički i kulturno — povijesni pregled grada Osijeka onoga vremena. Na njima su, uz mnoge europske gradove, trajno zabilježene vizure grada - utvrde Esseg, ukazujući na njegove zemljopisno-prirodne osnove, položaj na rijeci, prijelaz preko rijeke, križište značajnih kopnenih putova.

Kronološki je najstarija medalja datirana **1686.** godinom, a iskovana u slavu **ugarskih i hrvatskih gradova oslobođenih od Turaka**, za vladavine Leopolda I. Izvedena je u pozlaćenoj bronci, suradnjom dvojice znamenitih medaljera u Nürnbergu — GEORGA HAUTSCHA (1679.-1745.) i LAZARUSA GOTTLIEBA LAUFERA (1660. - 1700.).

Na aversu je u plitkom reljefu prikazana veduta Beča, a poprsje Leopolda I. u medaljonu od palmiranih grana kojeg drže amori. Na reversu je deset ovalnih kartuša raspoređeno u pet vodoravnih redova. U svakoj kartuši prikazan je po jedan oslobođeni grad, a među njima je u dnu medalje glasoviti most Sulejmana II., te natpis uz gornji rub kartuše ESSECKER BRÜCKEN (K. br. 1 — 2). Most se blago savijenom linijom proteže nizvodno od Osijeka, iz Podgrađa preko baranjskih močvara do Darde (Sl. br. 1) Lijevo uz rub kartuše, naznačeni su obrisi obrambenih zidova i istaknute tri kule, a u unutarnjem prostoru varoši dominira vertikala džamije. U cijelom prikazu ističe se most izrađen od masivnih drvenih greda s obustranom ogradom, čardak kulama za smještaj straže. Ova kolosalna građevina bila je zapravo drvena cesta na stupištima. Medalja evocira uspjehe ekspedicije Lesleovih krajiških trupa u Slavoniji — osvajanjem mosta. Uspjeh ove ekspedicije bio je prvorazredan ratni događaj koji je imao veliki publicitet u europskoj javnosti, podstičući već poznate zgode o gradnji mosta, a razigrana mašta bakropisaca doći će do punog izražaja u stvaranju legende o mostu. O uspjehu Leusleovog pothvata pisali su i brojni suvremenici. Odmah po Lesleovom povlačenju, Turci s mnogo napora popravljaju most, a osječku varoš obnavljaju i utvrđuju dvostrukim palisadama.³

Iste, **1686. godine** iskovana je medalja s prikazom **oslobođenih ugarskih i hrvatskih gradova**, te pogledom na osječku utvrdu i znameniti most. Za razliku od prethodne, na ovoj medalji je most izveden u valovitoj liniji. (K. br. 3)

2. Zlamalik, Vinko: Medalja u Hrvatskoj. — Zagreb, 1964. str. 13

3. Mažuran, Ive : Turski Osijek (1526.—1687.) . U : Osječki zbornik, 1960, 7. — str. 91 — 93

U slavu **austrijskih pobjeda kod Šikloša i Osijeka 1687.** godine nastale su, za Leopoldove vladavine, tri medalje. Dvije su ostvarenja medaljera Georgea Hautscha, s prikazima Leopolda I. na aversu, u dvije varijante s oklopom i bez njega, te različitim natpisima (K. br. 4, 6). U utisnutom kružnom polju reversa medalje grupirano je sedam ovalnih medaljona s prikazima oslobođenih gradova. U središnjem dijelu, iznad natpisa, položen je medaljon s prikazom utvrde i natpisom, ESSECK, (lijevo i desno su medaljoni s prikazima Požege i Valpova). U prvom planu je grad s četiri minareta, utvrđen zidovima, opasan jarcima, te mostom koji u pravoj liniji vodi prema Dardi (Sl. br. 2). Položaj i oblik varoških utvrda odgovara onom kojeg poznajemo s Plana turskog Osijeka iz 1687. godine prema Boethinu. Medaljom su oživljena sjećanja na pobjede 1687. godine, u povijesnim okolnostima kad veliki vezir Sulejman kreće s vojskom od Beograda prema Osijeku, odbijajući napad carskih trupa, a zatim, prešavši Dravu za odstupajućim neprijateljem dospio do Mohačkog polja, gdje ga je Karlo Lotarinški, 12. 8. potukao podno brda Haršanja. Poraz je izazvao pobunu turske vojske protiv velikog vezira, koji preko Petrovaradina bježi u Beograd, gdje je pogubljen.

Pobunjene turske trupe svojevoljno kreću za Carigrad, gdje su Sulejmana II. uzdigle na prijestolje. Svi ti događaji olakšavaju vojne operacije u Mađarskoj i Hrvatskoj. General Dñewald prelazi s krajiško — austrijskim trupama preko Drave u Slavoniju, zauzima Voćin, pa sjedinivši se s banskim trupama pod Ivanom Draškovićem, nastavlja djelovati u Podravini. Demoralizirana turska posada napušta Osijek već nailaskom izviđačkih trupa, a za njim se predaje Valpovo 30. rujna, a potom Požega, Cernik i drugi gradovi u Slavoniji.⁴

Treća medalja iz **1687. godine** (K. br. 7), djelo je znamenitog medaljera MARTINA BRUNNERA (1659. — 1725.) koji stvara u nekoliko europskih centara, Pragu, Wroclawu, Bratislavi, Nürnbergu. Na povišenom kružnom polju aversa medalje, minucioznom izvedbom u plitkom reljefu oblikovana je prostorna situacija varoških, tvrđavskih bedema i grabišta, s prikazom varoške jezgre unutar zidova i naznakom predgrađa s prometnicama. Linija varoškog zida i bedema s opkopom skošena je prema središtu, gdje je u prvom planu precizno izveden vojnički tabor s opkopom i turskim konjanicima u bijegu. Prikaz urbanističkog izgleda unutarnje varoši rasporedom javnih objekata, većim dijelom slaže se s Planom turskog Osijeka iz 1687. godine prema Boethiu. Razlikuju se u izvjesnim detaljima, posebno brojem minareta, čiji je broj na ovoj medalji veći. Umjetnik se jednakom pažnjom posvetio oblikovanju prizora drugog plana medalje, pozadine s predjelom na drugoj strani obale rijeke Drave, povezane mostom na stupovlju, koji vodi do naselja naznačenog skupinom zbijenih kuća. Iznad naselja, pisanim slovima, istaknut je natpis — Darda. Duboko, u drugom planu vide se obrisi predimenzioniranog brda, kako je to običajeno na medaljama ovoga ciklusa. Vidljivo nad gradom viori lepršava traka s natpisom — OESSEK.

Jednako je zanimljiv prizor bitke carske vojske s turskim konjanicima — revers medalje. Umjetnik je ispunio pozadinu metežom bitke, vojnim formacijama, opkopima i naseljem.

Zanimljivost i vrijednost medalje Martina Brunnera s prikazom osječke varoši i utvrde iz 1687. godine, temelji se prije svega snagom oblikovnih dostignuća umjetnika, a ne na točnom, autentičnom i stvarnom prikazu urbanističkog izgleda grada onoga vremena.

4. Mažuran, I.: op. cit., str. 94

Identičnu sliku grada s navedene medalje nalazimo i na reversu piona, tj. drvenog diska, u njemačkoj terminologiji "**Spiel-stein**" primjerka (K. br. 8). Nastali iz praktičkih razloga, kako bi se upotrijebili već istrošeni željezni kalupi za izradu medalja, te ujedno zadovoljile potrebe za društvenim igrama koje su pored karata i kocke bile najpopularnijom zabavom u Europi u 17. i 18. stoljeću, ovi pioni su izrađivani od različitih materijala - drva, kosti, stakla, metala.

Iste godine, **1687.** u slavu **pobjeda kod Haršanja i Mohača te oslobođenja Osijeka**, iskovana je bakrena medalja, djelo znamenitog medaljera i zlatara PHILIPPA HEINRICHA MÜLLERA (2.X.1654. — 17.I.1719.) iz Augsburga. Medalja omogućava sagledavanje dimenzija njegova umjetničkog postupka, te skulpturalne kvalitete reljefa. Umjetnik se poslužio komponiranjem istih motiva alegorijskog značenja na obje strane medalje, ali je njihovim drugačijim kompozicijskim rasporedom uspio ostvariti jaki, dinamički kontrast motiva u pokretu. Prizor sv. Jurja na konju - osloboditelja i razjarene nemani - neprijatelja, u prvom planu medalje, smješten u široko razvijenom prostoru ravnice omeđenom rijekama, obasjan je trokutom u zrakama svjetla - Božjom providnosti. Na reversu medalje uz rijeku Dravu, položene su lokacije bojišta s natpisima, "DARDA" i "ESSEK". (K. br. 9)

Srebrna medalja bez signature, datirana **godinom 1687.** nastala je u radionici medaljera JOHANNA KITTELA (1656. — 25.VI.1740.) u Wroclawu, u povodu **osvajanja Osijeka 1687.godine**. Na aversu medalje umjetnik je dao prikaz okrunjenog ženskog lika na tronu kao alegorije Austrije, te puttima s grbovima koji pred njom kleče. U polju reversa, ukomponirana je kvadratična povišena spomen ploča s natpisom i reljefnim prikazom. U dnu ovog prikaza sjedi putto i ispisuje spomen natpis u šest vodoravnih redaka. Iznad natpisa, uz gornji rub spomen ploče, izveden je u reljefu urbanistički prikaz osječke varoške jezgre s utvrdom.

Zanimljivost ovog reljefa u prvom redu je u potpuno identičnom prikazu, koji odgovara stanju na poznatom bakropisu prema Boethiu. (K.br.10), (Sl. br. 10)⁵

Slijedeća, u nizu medalja s prikazima nekadašnjeg izgleda grada Osijeka, djelo je radionice u Nürnbergu i medaljera FRIDRICHA KLEINERTA (Bartenstein, 4.VI.1633. — 28.VII.1714.), jedno od najraskošnijih primjeraka barokne medaljerske umjetnosti. Iskovana je u srebru, **1687. godine, u povodu krunidbe Josipa I.** (1678.—1711.) za ugarskoga kralja. U utisnutom ovalnom polju aversa medalje, oblikovano je okrunjeno poprsje Josipa I., ukrašeno odličjem Zlatnog runa.

Na reversu, alegorijski je prikaz razgranatog stabla bujne krošnje s plodovima nara, okrunjenog ugarskom krunom i grbovima, te okomitim natpisom: IOSEPH. U drugom planu reversa, u pozadini, je zemljopisna karta, a Dunavom i Savom te gradovima - Wien, Pressburg i Offen (Beč, Požun, Budim). U dnu medalje, desno uz rub vitkog stabla, naznačen je tok rijeke Drave, strelicom i natpisom - DRAVA, te položen na njenoj desnoj obali, u plitkom reljefu urbanistički izgled utvrđenog grada s natpisom - ESSEK. (K. br. 11). (Sl. br. 11)

U slavu pobjedonosnog **oslobođenja Osijeka od Turaka 1687. godine** izmodelirana je u graverskoj radionici RAIMUNDA FALTZA (1658.—1713.) u Berlinu medalja s **prikazom glasovitog osječkog mosta**. Tijekom 16. i 17. stoljeća ovaj glasoviti Sulejmanov most na Dravi doimao se svjetskim čudom, te zahvaljujući upravo mostu bio je nadaleko poznat i

5. Izgled turskog Osijeka studiozno obrađen u cit. Mažuran

Osijek. Još za njegova postojanja, gradnja i veličina tog mosta bili su legendarni. Ispričane su razne priče, a mnogobrojni bakropisci dajući razigranoj mašti na volju, stvarali su još fantastičnije crteže. Pothvat Nikole Zrinskog 1664. godine bio je novim poticajem stvaralačkoj fantaziji, kojom završava jedna i ujedno započinje nova faza njegova postojanja. Obzirom na ogromni strateški i komunikacijski značaj, sudbina tog mosta je povijesno povezana sa životom i razvojem grada Osijeka. Most je u blago savijenoj liniji vodio od Osijeka preko baranjskih močvara do Darde, a kako to vidimo prema kasnijim nacrtima inž. R. Franjetića, izbijao je neposredno kod dvorca Schaumburg-Lippe.⁶

Na spomenutoj, u srebru iskovanj, medalji, umjetnik je u prvom planu aversa oblikovao, studiozno i živo, preciznu harmoničnu kompoziciju u kojoj dominira most u blagoj cik-cak liniji, na stupovima od masivnih drvenih greda, ogradom i čardak kulama. Most vodi od utvrde kvadratična oblika s prikazom minareta, protežući se na drugu obalu Drave, do krajolika prikazanog s predimenzioniranim brdima. Lijevo, u prvom planu medalje, naznačeno je utvrđeno naselje s minaretima koje ne odgovara stvarnom zemljopisnom položaju, te stoga ga ne možemo smatrati dokumentarnim.

U utisnutom kružnom polju reversa medalje u trinaest redaka, ispisani su najznačajniji datumi burne sudbine mosta, među kojima se ističe — 1529. godina, Sulejmanovo osvajanje Osijeka, 1566. izgradnja slavnog mosta, 1600. kršćani osvajaju most, 1664. most je zapalio Nikola Zrinski, a general Dünewald osvaja grad i most 29. rujna 1685. godine. (K.br. 12)

U nizu medalja koje upotpunjuju naše spoznaje o povijesti grada Osijeka, ubrajamo i medalju koju Muzej Slavonije ne posjeduje u Zbirci medalja, ali je često citirana u numizmatičkoj stručnoj literaturi. Nastala je **1687. godine prigodom krunidbe Josipa I.**, u radionici rezača kalupa u Nürnbergu, HANS JACOBA WOLRABA (1633. — 1690.)⁷. Umjetnik je reprezentativan karakter kompozicije ove krunidbene medalje osmislio isticanjem simboličkih motiva i poruka. Tako je na aversnom prikazu istaknut tron s krunom sv. Stjepana, skiptar i mač, a na reversnom — kruna Sv. Stjepana i zemljopisna karta s rijekama, te ugarskim i hrvatskim gradovima oslobođenim od Turaka. U nizu navedenih gradova označenih položajem i natpisom na zemljopisnoj karti upisan je i grad "ESSEK". (K. br. 13)

Uz navedenu medalju, u stručnoj numizmatičkoj literaturi navodi se i "spielstein"⁸, primjerak od močenog drva datiran **1687. godinom**, nastao u **povodu osvajanja Osijeka** (K.br. 14). Na aversu ovog primjerka nalazimo prizor Leopolda I. u pobjedničkoj kočiji, a na reversu prikaz urbanističkog izgleda Osijeka s natpisom na vrpci "OESSEK", identičan već opisanom prikazu. (K. br. 8)

Također, u numizmatičkoj stručnoj literaturi citirana je medalja kovana u **povodu osvajanja Osijeka 1687. godine**.⁹ Djelo je medaljera MARTINA BRUNNERA ((1659. — 1725.)), s prikazom Leopolda I. u pobjedničkoj kočiji, identičnim onome pod rednim br. 14. Na reversu umjetnik je oblikovao prizor muškarca s gitarom i ratnika s lukom pod drvetom s razvijenom krošnjom. (K. br. 15)

6. Mažuran, I.: op. cit., str. 126

7. Gohl, Ö.: Budapest emlékérméi. — Budapest, 1899. — K. br. 136

8. Huszar, Lajos: A régi magyar emlékérmék katalógusa a legrégibb időktől 1850. —ig — Budapest, 1975. — K 585

9. Huszar, L.: op. cit, K. br. 586

U istoj radionici MARTINA BRUNNERA iskovana je **1688. godine**, za vladavine Josipa I., danas izuzetno rijetka i vrijedna srebrna medalja, u slavu **ugarskih i hrvatskih gradova oslobođenih od Turaka**. U središnjem dijelu aversnog polja autor je oblikovao poprsje Josipa I. uokvireno zatvorenim, kružnim rubnim lovorovim vijencem, prepletenim ukrasnom trakom s natpisima. U nizu osamnaest natpisa izvojevanih pobjeda istaknut je i natpis "ESSEK", položen u vijencu desno, ispred poprsja Josipa I. (K. br. 16).

U Zbirci Muzeja Slavonije zastupljene su i dvije medalje nastale u povodu **osvajanja Beograda 1688. godine** - djelo medaljera PHILIPPA HEINRICHA MÜLLERA (1654.—1719.) s prikazom Josipa I. na tronu, te alegorijskim likom Panonije koja kleči. Na tronu od stepenica ispisani su natpisi izvojevanih pobjeda nad Turcima, među kojima je istaknut natpis s godinom - 1687. "OSSEK EXPVGNATVM". (K. br. 17)

Drugi primjerak, kovan je u graverskoj radionici medaljera GEORGA HAUTSCHA (1679.—1745.) u Nürnbergu. Umjetnik je revers medalje koncipirao prikazom zemljopisne karte s rijekama i gradovima, među kojima je naznačen položaj grada Osijeka u međuriječju s natpisom "ESSECK". (K. br. 18)

Ista ova medalja kovana je i u drugoj varijanti koju Muzej Slavonije ne posjeduje, ali je citirana u numizmatičkoj stručnoj literaturi¹⁰. Razlikuju se u aversnim prikazima, umjesto poprsja Maksimilijana Emanuela Bavarskog, u drugoj varijanti je izveden prikaz personifikacije grada Beograda - žena sjedi na tronu, okrunjena krunom u obliku utvrde. Djelo je medaljera Georga Hautscha, kao i prethodna. (K. br. 19)

OSIJEK NA MEDALJAMA

K A T A L O G

RASPORED KATALOŠKE JEDINICE

- redni broj	- autor, izdavač
- broj fotografije na tabli	- veličina
- opis avers i revers	- mjesto pohrane
- kemijska oznaka kovine	- način nabave
- tehnika izvedbe	- literatura

TUMAČ KRATICA

- MSO (Muzej Slavonije Osijek)	- MS (mjed, mesing)
- l. (lijevo)	- Sn (kositar)
- d. (desno)	- Zn (cink)
- AE (bronca)	- Av. (avers)
- Al (aluminij)	- Rv. (revers)
- Ag (srebro)	- sign. (signatura)
- Au (zlato)	- Ø (promjer)
- Cu (bakar)	- Lit. (literatura)

10. Gohl, Ö.: op. cit, K.br.108

I. OSIJEK NA MEDALJAMA

1. UGARSKI I HRVATSKI GRADOVI 1686.god. OSLOBOĐENI OD TURAKA

Sl. 1., Kat. br. 1.

Av. U medaljonu od palminih grana kojeg drže amori - poprsje Leopolda I. u profilu, na d. oko poprsja kružni natpis: LEOPOLDV S. I./ TVRC. VICTOR. Dolje — vedute Beča. Dolje uz rub sign. L. G. L.

Rv. U sredini vodoravni natpis u dva reda: VERMEHRER /DES REICHS/. 1686. Deset ovalnih i kružnih kartuša s prikazima ugarskih i hrvatskih gradova oslobođenih od Turaka, natpis: PEST./HATWAN./ SEGEDIN./ FUNF KIRCHEN./ SIMONTORNA./ KAPOSWAR./ COLOZA./ SIKLOS./ ESSECKER BRUCKEN./ Dolje uz rub sign. G.H.

(AE/ pozlata, medalja, kovana, autori Georg Hautsch i L. G. Lauffer, Nürnberg, Ø 40 mm. MSO, Inv. br. 7765, dar Karlo Franjo Nuber, 1903.)

Lit. Welzl 7289, Kordić 19, Gohl 97, Mont. 1027, Julius 309, Mirnik 99, Popović- Subotić 573.

2. UGARSKI I HRVATSKI GRADOVI 1686.god. OSLOBOĐENI OD TURAKA

(Sn, medalja posrebrana kao prethodna. MSO, Inv. br. 1486).

3. UGARSKI I HRVATSKI GRADOVI 1686.god. OSLOBOĐENI OD TURAKA

Av. Leopold I. stoji u profilu na d. s visoko podignutim mačem u ruci obarajući Turčina. Uz Leopolda I. sunce koje sija. Rubni natpis, trodjelni SOLIS AD ORTVM — LVNA RVIT. / LEOPOLDVS — MOHOMET. Dolje lijevo, na kamenu sign. CS.

Rv. Gore uz rub ugarska kruna s trakom i natpisom: KÖNIGL/ HAVPT/ STAD/ OFEN/ . Ispod krune u medaljonu pogled na Budim. U sredini natpis u tri reda: VERMEHRER/ DES REICHS/ 1686. U devet medaljona planovi ili pogledi oslobođenih gradova i osječki most: PEST, HATWAN, SEGEDIN, FVNF - KIRCHEN, SIMONTORNA, KAPOSWAR, COLOZA, SIKLOS, ESSECKER BRUCKEN.

(Ag, medalja, kovana, autor CS, Ø47 mm, smještaj nepoznat)

Lit. Terg. 793, Gohl 110.

4. BITKA KOD ŠIKLOŠA 1687.god.

Sl. 2., Kat. br. 4.

Av. Poprsje Leopolda I. bez oklopa, u profilu na d, s lovorovim vijencem i dugom perikom preko grudi. Dvodjelni polukružni natpis: LEOPOLDVS/ MAGNVS ROM IMP.P.P. Ispod poprsja sign. G.H.

Rv. Sedam ovalnih kartuša s prikazima gradova oslobođenih od Turaka: POSEGA/ ESSECK./WALPO./ PETER. WARDEIN./ PALOTTA./ ERLA. Gore na traci natpis SCHLACHT BEY SICKLOS.U sredini: WERMEHRER DES REICHS 1687. Između kartuša biljni ornamenti.

(Cu, medalja, kovana, autor Georg Hautsch, Nürnberg, Ø 42 mm. MSO, Inv. br. 7163/a, otkup 1902.)

Lit. Huszar 524, Weszerle C. XIII. 1, Lauffer 12, Mirnik 111, Popović " – Subotić 574, Welzl. 7299, Mont. 1058, Horsky 2152, Julius 336.

5. BITKA KOD ŠIKLOŠA

1687.god.

(Ag, medalja kao prethodna K. br. 4. MSO, Inv. br. 7163/b. otkup, 1902).

6. BITKA KOD ŠIKLOŠA

1687.god.

Av. Poprsje Leopolda I. u oklopu, s lovorovim vijencem, u profilu nad. kratka perika počešljana niz leđa. Dvodjelni polukružni natpis: LEOPOLDVS/ MAGNVS ROM. IMP. S. A. Uz rub lijevo sign: G.H.

Rv. Identičan prethodnom, K. br. 4.

(Sn, medalja, kovana, autor Georg Hautsch, Nürnberg, Ø 42 mm. MSO, Inv. br. 1765, stari fundus)

Lit. nepublicirano

7. AUSTRIJSKA POBJEDA KOD OSIJEKA I ŠIKLOŠA

1687. god.

Sl. 3., Kat. br. 7.

Av. Pogled na utvrđeni grad Osijek, rijeku Dravu, znameniti most i predio s druge strane obale s prikazom naselja. Dolje u prvom planu vojnički tabor s opkopom i tri turska konjanika u bijegu. Gore na traci vodoravni natpis: OESSEK. Gore, desno, natpis: Darda (pisanim slovima). Dolje desno sign. M. B.

Rv. Prikaz bitke. U prvom planu carska vojska pod zastavom s dvoglavim orlom, puca na turske konjanike u bijegu. U pozadini vojne formacije, opkopi i naselje s tornjem. Iznad njega natpis: SICKLOS. Gore, iznad cijele slike dva ovalna medaljona, oslonjena jedan na drugi, s dva muška portreta (Karlo Lotarinški i bavarski izborni knez). Između medaljona natpis: D./BAVETLOT/.

(Sn, medalja, kovana, autor Martin Brunner, Nürnberg, Ø 42 mm. MSO, Inv. br. 1766)

Lit.Gohl. 9.

8. OSVAJANJE OSIJEKA

1687. god.

Sl. 4., Kat. br. 8.

Av. Poprsje Josipa I. u profilu, na d. rubni dvodjelni natpis: IOSEPHUS. I. — . G. HUNGARIA.REX .

Rv. Pogled na utvrđeni grad Osijek, rijeku Dravu i znameniti most. Gore na traci natpis: OESSEK. Ispod trake natpis: Darda. Prikaz isti kao avers pod K. br. 7.

(Spielstein, drvo, autor Martin Brunner, Nürnberg, Ø 52 mm. MSO, Inv. br. 1426, dar, C. F. Nuber, 1902.)

Lit. Huszar 585 (varijanta).

9. POBJEDA KOD HARŠANJA I MOHAČA (OSVAJANJE OSIJEKA)

1687. god.

Sl. 5., Kat. br. 9.

Av. U sredini sv. Juraj na konju na d. ubija zmaja. Lijevo i desno dva psa napadaju zmaja. U pozadini ravnica i rijeka Dunav. Gore trokut sa zrakama i polukružni rubni natpis: APERTO MARTE NECARVR. U polju: lijevo HARSSE, desno MOHAZ. U odsječku: 12. AVG. 1687, ispod sign. P.H.M.

Rv. Uz lijevi rub sv. Juraj na konju, pored njega pas. Desno zmaj, a u pozadini ravnica s natpisima: TRAH/DARDA/ESSEK. Gore trokut sa zrakama polukružni rubni natpis: ARTE PROVOCATVR. U odsječku: 22.IVLY 1687 i sign. P.H.M.

(Cu, medalja, kovana, autor Filipp Heinrich Müller, Augsburg, Ø 44 mm. MSO, Inv. br. 12861, otkup od A. Hessa, Frankfurt, 1911.)

Lit. Forrer 198, Mont 1054, Todorović 12, Popović-Subotić, 579.

10. OSVAJANJE OSIJEKA

1687. god.

Sl. 6., Kat. br. 10.

Av. Alegorijski prikaz Austrije i putti s grbovima. Gore u polukrugu natpis: LEOPOLDO VICTORI NVNCVPAMVS VOTA.

Rv. Spomen ploča s prikazom osječke utvrde i natpisom: ESSEK. Ispod utvrde putto kleše vodoravni natpis u šest redaka: MDCLXXXVII./ AD. MOHAZIVM. FVSI./ ESSECVM. OCCVPAT./ VICTORIA./GLORIO.

(Ag, medalja, kovana, autor J. Kittel, Bratislava, Ø 42 mm. MSO, Inv. br. 1484. stari fundus)

Lit. Weszerle C. XIII. 2, Huszar 533, Welzl 7297, Mont 1053, Julius 331, Horrsky 2148.

11. JOSIP I. — KRUNDBA

1687. god.

Sl. 7., Kat. br. 11.

Av. Poprsje Josipa I. sprijeda. Gore ruka s krunom. Rubni natpis: IOSEPHUS der Erste König in Ungarn. MDCLXXXVII.

Rv. Razgranato stablo nara s plodovima, ugarskom krunom i grbovima u krošnji. Na stablu okomito natpis: IOSEPH. U pozadini zemljopisna karta Ugarske s rijekama Dunavom

i Savom te gradovima:WIEN, PRESPVRG, OFFEN, ESSEK. Dvodjelni rubni natpis, gore: IOSEPH wird wachsen, dolje: wie an einer Quelle . i Buch Mose in . 49.

(Ag, medalja ovalna, kovana, autor F. Kleinert, Nürnberg, ø 76x60 mm. MSO, stari fundus, Zbirka Sedlaković)

Lit. Mont. 1184, Horsky 2384, Welzl 7406, Gohl 112, Kordić 20.

12. OSVAJANJE OSIJEKA

1687. god.

Sl. 8., Kat. br. 12.

Av. Pogled na utvrđeni grad s bastionima i tornjevima, te most u cik-cak liniji od masivnih greda, s ogradom i čardak kulama. Gore petokraka zvijezda sa zrakama, oblaci i polumjesec.

Rv. Gore uz rub slovo L i dvije palmine grančice. U polju vodoravni natpis u trinaest redaka: ESSEK/ VON SOLVMANNO/A. 1529. EROBERTI/A. 1566. die HERRLICHE/ BRÜKE ERBAUT. A. 1600./VON DEN CHRISTEN WIDER EROBERT/A. 1664. VON. GR. N. SERINVER./ BRANDT. A. 1685. VON. GEN. GR /LESLIE EIN THEIL 1100 SCHRIT / LANG RUINIERT A. 1687. VON /GEN.DÜNEWALD SCHLOS/ UND BRÜCK 29. Sept. GLÜCKL. EROBERT/. Dolje uz rub sign. Ě i križić. Na obodu natpis: WÜNSCHEY, LEOPOLD GLUCK. WEGEN. ESSEKS SCHLOS UND BRUCK MAHOMETH FUR IHM DICH RUCK.

(Ag, medalja, kovana, autor R. Faltz, Wien, ø 43 mm, MSO, Inv. br. 12069, otkup za 200 k, Braća Egger, Wien, 3. VII. 1909.)

13. JOSIP I. - KRUNIDBA

1687. god.

Sl. 9., Kat. br. 13.

Av. U sredini tron s krunom sv. Stjepana, skiptarom i mačem. Iznad trona polukružni natpis: IOSEPH I/ SEDES. Ispod trona: DIE 9 DECEMB. Rubni kružni natpis: THRONVS EIVS SICVT SOL IN CONSPECTV ALTISSIMI ET SICVT LVNA PERFECTA. PS 88. V.37. (=1687.) Na obodu natpis: LONGAEVUS MAGNOS VOLVENDIS MENSIBUS ORBES IMPERIO EXPLEBIT.

Rv. Kruna sv. Stjepana i zemljopisna karta s rijekama, te ugarskim i hrvatskim gradovima oslobođenim od Turaka: GRAN, OFEN, ZOLNOK, MOHAZ, SEGEDIN, FKIIIRCH, SICLOS, ESSEK, WALPO, GR. WEIS. Zatim, DONAV, FL., TEYSS. FL., SARWIZ FL., GARCAS. FL., DRAVA. FL., SAW. FL. Gore rubna polukružna legenda: VT PRISCVS REDEAT SPLENDOR

(Ag, Ae, medalja, kovana, H. J. Worlab, Nürnberg, ø 49, mm, smještaj nepoznat)

Lit. Mont. 1192.—1193, Gohl. 136

14. OSVAJANJE OSIJEKA

1687. god.

Av. Car Leopold I. sjedi u profilu na d. u pobjedničkoj kočiji. Gore leti krilati Genije. U odsječku vodoravni natpis u dva reda: ECCE TRIVMPHOS /LEOPOLDINOS/. Sign. MB.

Rv. Pogled na utvrđeni grad Osijek, rijeku Dravu i znameniti most. Revers isti kao avers, K. br. 7.

(Spielstein, drvo močeno, autor Martin Brunner, Nürnberg, ø 53 mm, smještaj Magyar Nemzeti Muzeum, Budimpešta)

Lit. Huszar 585

15. OSVAJANJE OSIJEKA

1687. god.

Av. Car Leopold I. sjedi u profilu na d. u pobjedničkoj kočiji. Avers isti kao K. br. 14.

Rv. Ispred drveta s razvijenom krošnjom stoje muškarac s gitarom, a nasuprot ratnik s lukom. Dvodjelna, rubna polukružna legenda: MENS MENTO - FRONTE MANVQVE.

(Ag, Ae, medalja, kovana, autor Martin Brunner, Nürnberg, ø 41,5 mm, smještaj nepoznat)

Lit. Huszar 586

16. UGARSKI I HRVATSKI GRADOVI OSLOBOĐENI OD TURAKA

1688. god.

Sl. 9., Kat. br. 16 .

Av. U zatvorenom lov. vijencu poprsje Josipa I. u profilu, na d. Ispred i iza poprsja dvodjelna kružna legenda: IOSEPH: I. D G. - REX. HVNGARIAE. Oko I. vijenca traka s natpisima 18 izvojevanih pobjeda. S lijeva na desno: GRAN - CASCHAV - TOKAY - EPERIES - NEVHEVS - OFEN - ZOINOR - PAIOTA - WEIZEN. S desna na lijevo : MVNKAZ - WARD-EIN - BAJA - ESSEK - WALPO - SZEGEDIN - POSEGA - VOCHIN - SIORA.

Rv. Deset ovalnih kartuša s prikazima ugarskih i hrvatskih gradova: VOLNOCK. - GRAN. - VEROVITIZA. - UNGWAR. - SARAVAS. - NEVHEVSL. - CASCHAV. - TOCKAY. - NOVI GRAD. - EPSRIES. Dolje u dva dijela: 1688. Gore orao raširenih krila. Rubni kružni natpis: VER - ME - RER - DES - REI - CHES. Sign. MB.

(Ag, medalja, kovana, autor Martin Brunner, Nürnberg, ø 48 mm. MSO, -Inv. br. 1488. otkup 1894.)

17. OSVAJANJE BEOGRADA

1688. god.

Sl. 10., Kat. br. 17.

Av. Poprsje Leopolda I. u profilu, na d. Uz rub zatvoreni vijenac od lovorovih i palmiranih grana s deset ovalnih grbova.

Rv. Na tronu sa stubama Josip I. ispred njega kleči personifikacija Panonije. Na svakoj stubi vodoravni natpisi izvojevanih pobjeda nad Turcima: 1683. VIENNA LIBERATA / 1684. VICTORIA PROSECVTA / 1685. STRIGONIVM CAPVT / 1686. BVDA RECVPERATA / 1687. OSSEK EXPVGNATVM / 1688. NANDOR ALBA SVPERATA. U odsječku vodoravni natpis u četiri reda: DE ALBA GRAECA SVPERATA / D. XVI. SEPT A. MDCLXXXIIX / GRATVLATVR / S.P.Q.A. Gore na traci polukružni natpis: IL PIV BEL GRADO . Sign. P.H.M.F.

(Ag, medalja, kovana, autor Philipp Heinrich Müller, Augsburg, ø 58 mm. MSO, Inv. br. 6682, otkup Oskar Friml, 1901.)

Lit. Gohl. 92, Weifert 4, Forster 68, Huszar 540, Mont. 1070, Jul. 357, Welzl 7310, Horsky 2159, Unger 3154.

18. OSVAJANJE BEOGRADA

1688. god.

Sl. 11., Kat. br. 18.

Av. Poprsje Maksimilijana Emanuela Bavarskog u profilu na d. Dvodjelna kružna legenda: MAX. EMAN. D.G.V.: — BA. P.S. D.C.P.R.S.I.A.R.E.L.L. Ispod poprsja sign. G.H.

Rv. Zemljopisna karta nad kojom sija sunce, s rijekama Dunavom, Savom, Tisom, Morišem, Tamišom i gradovima Budimom, Peštom, Osijekom i Beogradom kojeg opsjeda vojska: OFEN, PEST, DRAU, FL. ESSECK, SAVUS FL, TIBBISC, FL, TEMPES, FL, ISTER. Gore polukružna rubna legenda: QUOD PETIT OBTINET / IN VIA VIRTUTI — NULLA EST VIA — MONSTRATITER. Dolje: PLUS — ULTRA. U kartuši vodoravni natpis u četiri reda: ALBA GRAECA / RECEPTA / MDCLXXXVIII/ DIE 6 SEP. Na obodu natpis (nečitak): BEL-GRADVM SVBITO BAVARVS CAPIT IGNEVS AVSV.

(Ag, medalja, kovana, autor Georg Hautsch, Nürnberg, ø 42,5 mm. MSO, Inv. br. 4836, dar C. F. Nuber, 1900).

Lit. Todorović 14, Popović-Subotić 584, Széch. I. XLVI .70, Gohl 100, Mont. 1075, Wittelsb. 1499.

19. OSVAJANJE BEOGRADA

1688. god.

(AE, medalja, kao prethodna, MSO, Inv. br. 4835, stari fundus)

20. OSVAJANJE BEOGRADA

1688. god.

Av. Žena kao personifikacija grada, sjedi, u profilu na l. s krunom u obliku utvrde. Iznad nje božje oko sa šest anđeoskih krilatih glava, ispod teče Dunav i natpis :DANVB. FL. U odsječku vodoravni natpis u dva reda: MAGNA VI MVNIET / ALBAM. Dvodjelni rubni polukružni natpis: SECVRITAS - HVNGA - RIAE. Dolje uz štit sign. GH.

Rv. Zemljopisna karta, gore sija sunce, rijeke Dunav, Sava, Tisa, te Osijek i Beograd kojeg opsjeda vojska. Revers isti kao red. br. 18. Na obodu natpis: CONSILIO (ukršteno žezlo i mač) - INDUSTRIA (glava anđela) / AMORE (žezlo s lovorovim vijencem) / TIMORE.

(Ag, medalja, kovana, autor Georg Hausch, Nürnberg, Ø 43 mm, smještaj nepoznat).

Lit. Mont. 1073, Gohl. 108.

1

Sl. 1., Kat. br. 1.
Snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.

4

Sl. 2., Kat. br. 4.
Snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.

7

Sl. 3., Kat. br. 7.
Snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.

8

Sl. 4., Kat. br. 8.
Snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.

9

Sl. 5., Kat. br. 9.
Snimio Zorislav Kalazić, dipl. inž.

10

Sl. 6., Kat. br. 10.
Snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.

11

Sl. 7., Kat. br. 11.
Snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.

12

Sl. 8., Kat. br. 12.
Snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.

13

16

Sl. 9., Kat. br. 13.
Snimio Željko Lihenthal

Sl. 9., Kat. br. 16.
Snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.

17

Sl. 10., Kat. br. 17.
Snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.

18

Sl. 11., Kat. br. 18.
Snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.

II. OSJEČKE MEDALJE 1773. — 1935.

Umjetnost medaljerstva u Osijeku ima dugu tradiciju koja podrijetlo i korijene vuče iz već razvijenog zlatarskog obrta 17. i 18. stoljeća. Tijekom 18. stoljeća nalazimo u Osijeku razmjerno veliki broj zlatarskih majstora i vrijednu skupinu crkvenih srebrnih predmeta signiranu inicijalima majstora "AM" - Antonius Mayr.¹¹ Nastavljajući tradiciju graverskog umijeća stoljećima se održavao i njen stilski razvoj, sukladno općim kretanjima medaljerske umjetnosti.

P o č e t k e osječkog medaljerskog opusa prema dosadašnjim saznanjima, određuje razdoblje **od 1773.do 1791. godine - utemeljenjem slobodnozidarske lože "VIGILANTIA"**. Nastala je iz mističkog, strogo hijerarhijski organiziranog pokreta koji se proširio u mnoge europske zemlje u uvjetima liberalnog prosvjetiteljstva, pozivajući se na tradicije zidarsko - klesarsko - graditeljskih cehova (odakle mu naziv, te simboli šestar i trokut). Iako mu je cilj bio "moralno oplemenjivanje" postao je sve više ekskluzivnom zajednicom za uzajamno potpomaganje bogatih i uglednih iz redova aristokracije i krupne buržoazije. Prva Velika loža utemeljena je 1717. godine na Dan sv. Ivana Krstitelja u Londonu.¹²

U Hrvatskoj je osnovana prva loža u Glini oko 1769. godine, u Zagrebu "PRUDENTIA" oko 1773, a u Osijeku, pouzdano se zna, da je djelovala od 1773. do 1791. godine. Utemeljio ju je veliki župan križevački — grof STJEPAN NICZKY. Loža nazvana "VIGILANTIA" (poslije "ZUR WACHMAKEIT"), djelovala je uporabom latinskog, a od 1780. njemačkog jezika. Prestala je radom devedesetih godina 18. stoljeća. Iz sačuvanih spisa doznajemo da su njezini članovi bili pripadnici različitih staleža i vjerskih zajednica, te visokih crkvenih dostojanstvenika.

Prvi starješina lože "VIGILANTIA" nije nam poznat, a od 1775. godine najvjerojatnije je to bio FRANJO DOLOVAC, podžupan, koji je 1772. godine bio članom varaždinske lože, a u osječku prelazi 1774. godine. Grof Georg Niczky imenovan je 1781. godine starješinom, od kada je djelovanjem znatno uznapredovala. Tako je djelovala do 1791. godine, kada joj se gubi svaki trag. Iz postojećih spisa ove Lože od 10. III. 1785. godine (ili 1785. godine — masonskog računanja godina, kako stoji u originalnom dokumentu), Loža je okupljala ukupno 39 članova.¹³

Djelovanje Lože u Osijeku dokumentirano je do danas jedinom sačuvanom medaljom, pohranjenom u Numizmatičkom odjelu Arheološkog muzeja u Zagrebu. (K. br.21) Medalja je izvedena lijevanjem u kositru, s reljefnim prikazom rode koja stoji, te slobodnozidarskim simbolima. Njen autor ostaje nepoznat, budući je medalja nesignirana.

Od pojave najranije osječke medalje sedamdesetih godina 18. stoljeća proteći će gotovo cijelo stoljeće koje, prema dosadašnjem stupnju istraženosti, nije moguće dokumentirati niti jednim primjerkom medaljerske umjetnosti.

11. Lentić, Ivo : Osječki zlatarski majstor 18. stoljeća "AM". U : Osječki zbornik, 1975,14 — 15. str. 287

12. Enciklopedija Leksikografskog zavoda, Zagreb, 1964., 7. — str. 53. Slobodno zidarsko (framasonstvo).

13. Nenezić, Zoran: Masoni u Jugoslaviji 1764. - 1980. — Beograd,1988. — str. 83; Mužić, Ivan : Masonstvo u Hrvata. — Split, 1984. — str. 37

U kronološkom nizu osječkih medalja slijedi medalja datirana **1866. godine**, nastala prigodom obilježavanja značajnog jubileja iste godine - **tristotom obljetnicom pogibije Nikole Šubića Zrinskoga** u Sigetu. Pridruživši se općem slavlju u cijeloj Hrvatskoj, u Osijeku je organizirana Besjeda Narodne čitaonice, a na svečanosti sudjeluju Gombalačko društvo i Osiečko pievačko društvo - Esseker Gesangs - Verein.¹⁴ Tako se u Osijeku u onovremenim okolnostima ostvaruje novi narodni nacionalni duh, te rađa **p r v a** osječka medalja s tekstom na **n a r o d n o m j e z i k u**.

Ova, do sada nepublicirana, jednostrana medalja - žeton, nesignirana, izrađena je najvjerojatnije u Osijeku, rukom nepoznata majstora obrtnika, jednostavnom izvedbom prešanjem na tankom posrebnom limu. Koncipirana je različitim rasporedom i grupiranjem teksta, unutar uokvirenog rubnog kružnog prstena: ŽUPANIJA VIROVITIČKA, I GRAD OSIEK. i središnjeg kružnog polja u pet vodoravnih redaka: USPOMENA/ SVEČANOSTI/ ZRINJSKOGA / U OSIEKU /1866. (K.br. 49, Sl. br. 49)

Sedamdesetih godina 19. stoljeća kovane su dvije medalje, od kojih je jedna posvećena održavanju **Učiteljske skupštine u Osijeku 1878. godine**, (K.br. 22). Godine 1875, osnovana je u Osijeku Učiteljska zajednica, kasnije Zajednica - Učiteljskog društva za grad i kotar Osijek. Društvo je pod vodstvom Ivana Filipovića održao u Osijeku 1878. godine — III. opću Hrvatsko učiteljsku skupštinu, kojoj se odazvalo 630 učitelja. Društvo je uz osnovnu djelatnost bilo organizatorom različitih stručnih izložbi, utemeljilo Knjižnicu i čitaonicu Društva koja je time postala kulturnim centrom učiteljstva. Uz ove aktivnosti istaknuo se djelovanjem njihov pjevački i tamburaški zbor.¹⁵

Medalja iskovana u povodu obilježavanja III. Učiteljske skupštine u Osijeku 1878. godine, djelo je nepoznata majstora izvedeno kovanjem u srebru, te isticanjem okrunjenih grbova Hrvatske, Slavonije i Dalmacije na aversu, a grba grada Osijeka na reversu. (Sl. br. 22).

Druga medalja izdana je godinu dana kasnije, **1879. godine** povodom - **Posvete zastave Dobrovoljnog gombačkog i vatrogasnog društva u Osijeku**, s tekstom na hrvatskom na aversu i njemačkim na reversu. (K. br. 28)

Gombalačko društvo utemeljeno je 1865. godine kao "Osječko gombalačko društvo", i već prve godine djelovanja imalo je gotovo 200 članova. Već donošenjem Pravilnika "Prvog društva gombalaca". Društvo je bilo suočeno s dilemom kako profilirati i usmjeravati osnovnu djelatnost - nastavlajući stopama njemačkih Turnvereina ili podsticati i održavati tjelesnu kondiciju članova. Dva društva sličnih ciljeva bila su za prilike tadašnjeg Osijeka previše. Tako je Pravilima Gombačkog društva zacrtano, da uz redovitu zadaću gombanja - uvježbava svoje članove vatrogasnoj službi po uzoru drugih gradova, kako bi se po ukazanoj prilici osnovalo vatrogasno društvo. Stoga je 31. VI. 1872. godine održan osnivački skup Samostalnog vatrogasnog društva. Godišnja skupština usvaja 20. X. 1872. godine izmijenjena Pravila, te Društvo dobiva naziv "Dobrovoljno gombašno i vatrogasno društvo u Osieku" (Freiwilliger Thurn - Feuerwehr - Verein in Essegg).¹⁶

14. Marijanović, Stanislav: Hrvatsko pjevačko društvo "Lipa" u Osijeku 1876. - 1986. — Osijek, 1987. — str. 11

15. Kasabašić, Miroslav: Razvoj školstva u Osijeku do 1918. godine. — U : Osijek kao polarizacijsko žarište. Osijek, 1981. — str. 120

16. Firinger, Kamilo : Sportska djelatnost i sportska društva u Osijeku do 1914. godine. — U : Povijest sporta, 1974., 9.— str. 1699

Osamdesetih godina prošlog stoljeća nastaje u Osijeku cijeli niz medalja obilježavajući značajne jubileje, obljetnice društava, izložbi. Prva u nizu je medalja danas pohranjena u Zbirci medalja Arheološkog muzeja u Zagrebu, kovana **1883. godine** povodom obilježavanja **20. obljetnice Dobrotvornog društva**, s godinom osnutka naznačenom na aversu — 31. juli 1863, te jubilarom 20 - tom na reversu medalje. (K.br. 23)

Slijedi brončana medalja datirana **1885. godinom**, a nastala kao odličje za **10. godina zaslužna djelovanja Dobrovoljnog vatrogasnog društva u Donjem gradu u Osijeku**. (K. br. 30)

Godinu dana kasnije nastaje medalja mačevalaca - Sport kluba Esseg (K. br. 40). Klub je osnovan 1865. godine inicijativom poručnika Ludwiga Rejera osječkom Gradskom poglavarstvu, koji je osnovan najprije kao Mačevalačka i gombalačka škola, odnosno Zavod, koji će djelovati zajedno s Gombalačkim društvom.¹⁷

Športska medalja **biciklističkog društva "Concordia"** kovana je **1887. godine**, (K.br.41). U Osijeku je veoma rano organiziran biciklistički šport. Inicijativu osnivanja Društva pokrenuo je Gornjograđanin Adolf Freund - pročelnik, kojom je 1886. godine utemeljeno "Društvo biciklistah Concordia u Osijeku". Iste godine odobrena su i Pravila biciklističkog Društva.¹⁸

Iste **1887. godine** nastaje medalja, odličje **Dobrovoljnog gombalačkog i vatrogasnog društva, za 15. godina zaslužna djelovanja**.¹⁹ Djelo je bečkog medaljera Josefa Christiana Christbauera (1827. — 1897.) koji je aversni prikaz i raspored hrvatskog teksta ponovio na reversu njemačkim tekstom. (K. br. 31)

Održavanjem **Regionalne gospodarsko-šumarske i gospodarsko-obrtne izložbe u Osijeku 1889. godine**, kovana je nagradna medalja - odličje u zlatu, srebru i bronci. Djelo je bečkog medaljera FRIEDRICH LEISEKA (1839. — 1914.), studiozno oblikovano, naglašenog likovnog senzibiliteta i precizne harmoničke kompozicije. Umjetnik je izmodelirao motive simboličkih poruka - alegoriju Sreće i Obilja na aversu, te vijenac klasja i bujnih plodova na reversu. (K. br. 50)

Osijek je već od svojih početaka istaknuto strateško, prometno i trgovačko središte, a njegovi čuveni sajmovi prenosili su mu ime za turske i austrijske vladavine. Međutim, izgradnjom željeznica i peštanskom centralističkom prometnom politikom, oduzeto mu je kasnije svako značenje. Tako je Osijeku, iako gospodarstvenom središtu Slavonije, naročiti financijski udarac bilo propadanje nekad velikih i nadaleko znanih osječkih godišnjih sajmova - Fabijanski, Jurjevski, Ilinjski, Lučinski. U nastojanjima za oživljavanjem zamrllog gospodarskog života izlagalo se na inozemnim izložbama, npr. 1855. godine na Industrijskoj izložbi u Parizu, a zatim 1889. godine organiziranjem Gospodarske izložbe u svojoj sredini. Izložba je otvorena 20. kolovoza, u trajanju od mjesec dana, sve do 22. rujna iste godine. Održana je u Gradskom vrtu kraj Novoga grada, povezana konjskim tramvajem s Tvrdom, na izložbenom prostoru koji je zauzimao 24 000 m². Za izložbene namjene izgrađene su dvije velike zatvorene i dvije otvorene dvorane, te paviljoni. Svečanom otvorenju uz nazočnost pokro-

17. Firinger, K.: op. cit. — str. 1700

18. ibidem: str. 1702

19. Kosanović, Nikola : 100 godina Dobrovoljnog vatrogasnog društva Osijek Gornji grad. — Osijek, 1972.

vitelja bana i grofa Khuena Hedervarya, skup uzvanika pozdravio je grof Teodor Pejačević ističući impozantan broj izlagatelja, oko 2 000, te zastupjenosti triju glavnih grana domaće proizvodnje — stočarstvo, poljodjelstvo, kućni obrt. Izložba je bila popraćena opsežnim Katalogom pod nazivom "Katalog gospodarsko - šumarske, te gospodarsko — obrtne regionalne izložbe u Osijeku 1889."²⁰

Devedesetih godina prošlog stoljeća nastaju dvije medalje - jedna povodom **posvete barjaka Dobrovoljnog vatrogasnog društva Donji grad** s dvojezičnim natpisom, te vatrogasnim simbolima (K.br. 32), a druga **nagradna za 25. godina zaslužna djelovanja Dobrovoljnog Gombalačkog i vatrogasnog društva** u Osijeku, 1897. godine (K.br. 33). Djelo je bečkog medaljera Josefa Christiana Cristbauera (1827. — 1897.)

Osim navedene dvije vatrogasne medalje u istom desetljeću nastaje i odličje **Schlaraffen društva**, pod nazivom "Mursa" (K.br. 24). Društvo je utemeljeno **1898./1899.** godine donošenjem Kućnih pravila - Schlaraffen Spiegel.²¹

Djelovalo je u Osijeku i tijekom 1920. -tih godina, što nam dokumentira "Ursippen odličje", (K. br. 6). Sjedište Društva u Osijeku — Drauburg, od 1908. do 1909. godine bilo je u Grand hotelu.²² Iz popisa članova od 1903. do 1904. godine (STAMM — ROLLE UND SIPPUNG — VADEMECUM DES HOHEN REYCHES MURSA PRO a. U. 44 - 45), doznajemo imena i nadimke dostojanstvenika, rittera i počasnih članova.²³ Posebno su zanimljivi dijelovi kućnih Pravila koji se odnose na opise grbova i odličja, te onoga čime su se "šlarafije" voljeli isticati.

Prema Pravilima, osnovne boje grbova i odličja bile su crveno — plavo — žuto. Izbor grbova ovisio je o svakoj "šlarafiji" pod uvjetom da imaju uvršten znak Sove — "Prage", te navedeni izbor boja. Rez i nakićenost ovisili su o izboru svakog "kraljevstva". Svaka od članica bila je zaštićena, pa se izvedba i odličje nisu mogli primijenjivati u drugoj "šlarafiji". Postojalo je nekoliko vrsta odličja: "AHA" odličje koje je dodjeljivano za "Tochterreich", zatim, "URSIPPEN — ODLIČJE" koje se dodjeljivalo za 25. obljetnicu "šlarafije" (prosjedničko odličje) ili nakon doživljene 70 — te životne godine, pod uvjetom da je bio član "čistog carstva". Mogao se dodijeliti i cjelogodišnji "EHRENZEICHEN", znak posebnog štovanja.²⁴ Na Prvom koncilu održanom u "Lipsiji" zaključeno je da svako "carstvo" ima svoj carski grb, kojeg može samostalno izabrati. Ipak, svaki carski grb morao je imati — središnji štit — grb svemajke "PRAGE". Svako carstvo u trajanju šest tjedana nakon konstituiranja moralo je "pronaći" carski grb u veličini i izvedbi svemajke "PRAGE". Njihova uobičajena veličina bila je 60 cm visine i 40 cm širine. Članovi su bili uniformirani (preobučeni) na svim sjednicama, s dodatnim atributima - vitezovi s viteškom kacigom, junkeri s junkerskom kacigom. Oblik i boja bili su prepušteni izboru svakog carstva. Na svečanostima dodavali su odjeći ešarpe ili pak zasta-

20. Firinger, K.: Prva osječka gospodarska izložba g. 1889. — U: Osječki zbornik, 1960, 7. — str. 147 —154

21. spis br. DO - 152, Historijski arhiv, Osijek

22. ibidem : str. 45 — 46

23. spis br. DO — 152, HA Osijek, Imena dostojanstvenika: Carl Laubner, W.C. Hofbauer, I. N. Schulhof, C. M. Benda, dr. Anton Hrabal, Markus Berger, Edmund Rosenkranz; imena rittera: Dušan Vranešević, dr. Victor David de Maroshalva, Rudolf Kaiser, Otto Schnier, Constantin Čutuković, Hugo Weiss, Aladar Gobetzky, Alex. Dobrovits, Ludwig Ornstein, Ferdinand Fabing, Heinrich Diamant.

24. Kućna pravila, op. cit. str. 36—38

vice. Na velikim svečanostima išlo se na posebnu kićenost propisanu Kućnim redom carstva.²⁵

Muzej Slavonije posjeduje osim navedenog odličja i kapu u obliku frigijske od crveno - bijele svile, s nutarnje strane obrubljene kožom te prišivenim metalnim insignijama istih društava raznih gradova, te praporce. Muzej posjeduje i pojas od ripsa, crveno - bijelo - crveni, s natpisom : RITTER BOJA.²⁶ Odličjem Društva Schlaraffen "Mursa" završava kataloški pregled osječkih medalja s kraja 19. stoljeća.

Ciklus osječkih medalja druge polovice 19. stoljeća obilježen je rađanjem medalja na narodnom jeziku 1866. godine, kao bitnom odrednicom u njihovu daljnjem razvoju. Prvo desetljeće 20. stoljeća donosi nam drugu bitnu značajku osječkog medaljerskog opusa - **djelovanje osječke graverske radionice**, čija se aktivnost može pouzdano datirati i dokumentirati. Ova kronološka granica ne određuje i vrijeme njenog rađanja, budući je većina medalja ranijeg razdoblja nesignirana.

Riječ je o medalji datiranoj **1906. godinom**, te signiranoj inicijalima W.H. OSIEK (K.br. 34). Kovana je u bronci povodom obilježavanja **Posvete barjaka Dobrovoljnog vatrogasnog društva Novoga grada** u Osijeku, isticanjem vatrogasnih simbola na aversnom prikazu, te hrvatskim natpisom u prstenu i navedenom signaturom u dnu. Na reversnom polju je vješto izmodeliran zatvoreni lovorov vijenac razgranatih listova s plodovima. Unutar vijenca u devet zbijenih redaka istaknut je njemački natpis lijepo oblikovanih slova. Kompoziciju uokviruje prsten od granula, te profilirani rub medalje.

Ova medalja, dostigutom izvedbenom kvalitetom i karakterom kompozicije, odgovara općim karakteristikama medaljerske umjetnosti u Hrvatskoj s početka 20. stoljeća. Komerijalnom produkcijom medalja - spomenica - toga vremena, pomanjkanjem likovne izobrazbe i skromne invencije ograničili su prikaze ovih medalja na nekoliko nacionalnih simbola, najčešće gradskih grbova ili dekorativnih monograma. Međutim, promatranjem, svih njihovih elemenata, jedan treba objektivno istaći i pohvaliti - maksimalnu usklađenost odnosa prikaza i pisma, u jedinstvenom stilskom okviru.²⁷ Sve značajke ovakvog rada imaju i ostale nesignirane vatrogasne i sportske osječke medalje toga vremena.

S početka 20. stoljeća potječe i srebrna medalja nastala povodom posvete barjaka **Hrvatskog pjevačkog društva "Lipa"** (K.br. 36). Oblikovana je u srebru u radionici J. T. Tvrtke u Frankfurtu na Majni, 1901. godine. Društvo "Lipa" utemeljeno je 1876. godine inicijativom Bogdana Penjića, kako to navodi F.K. Kuhač. Godine 1877. godine potvrđena su Pravila Društva.²⁸ Nakon privremenog petnaestogodišnjeg prestanka djelovanja od 1879. do 1894. godine, Društvo djeluje kontinuirano do danas. Povodom 110. jubileja izdana je opsežna publikacija "Hrvatsko pjevačko društvo Lipa u Osijeku 1876. — 1986." koja iscrpno prezentira djelovanje tog danas najstarijeg osječkog pjevačkog društva.

O djelovanju društva "Lipa" svjedoči i **Pjevački počasni znak - Hrvatskog pjevačkog saveza u Osijeku iz 1902. godine** (K.br. 37, 38). Poznato je da su osječka pjevačka društva

25. ibidem: str. 43 — 56

26. MSO . Knjiga inventara Odjela umjetničkog obrta, br. 982

27. ibidem: str. 16

28. Marijanović, S. op. cit. str. 240.

“Kuhač”, “Zrinski” i “Lipa” upriličavala zajedničke priredbe i u Gornjem i Donjem gradu u Osijeku. Tako je zapažen bio njihov koncert od 8. studenoga 1903. godine u prostorijama donjogradskog Kasina. Osnutkom tamburaškog društva HTD “Zvonimir”, zatim HRGD “Frankopan” i Pjevačke župe “Kuhač”, nastaje - Savez hrvatskih pjevačkih društava u Osijeku.²⁹

Osječki medaljerski opus obogaćen je početkom 20. stoljeća izdavanjem plakete povodom obilježavanja 90.-tog rođendana **Josipa Jurja Strossmayera, 1905. godine**. Izvedba je povjerena renomiranom bečkom medaljeru Rudolfu Marschalu (1872. — ?), koji je u zlatu, srebru i bronci u plitkom reljefu, najvećom plastičkom jasnoćom izgradio poprsje koje se nameće autoritetom nepomične kompozicije. U reversnom prikazu izmodeliran je, u plastičkoj punoći, lik Genija koji lebdi na oblacima. (K. br. 58)

Drugo desetljeće 20. stoljeća obilježeno je izdavanjem nekoliko medalja, plaketa i odličja, nastalih u domaćim radionicama. Srebrna medalja nastala u **Spomen posvete barjaka Vojnoveteranskog društva dr. Teodor Pejačević**, (K.br. 5) rad je varaždinske Graverske radionice Franje Sorlinija (c. 1912. — 1946.), te srebrna i brončana plaketa potpredsjednika Šećerane u Osijeku Mirka Hermana i njegove obitelji. Plaketa je izvanredan rad znamenitog hrvatskog medaljera Rudolfa Valdeca (1872. — 1929.), koji je u kompozicijskoj postavi usporednih poprsja uspio ostvariti uspješnu raščlambu likova u perspektivnoj raspodjeli, (K. br. 59).

Kronološki slijedi plaketa s ušicom - **znak lože “Budnost”** koja je u Osijeku djelovala od 1912. do 1940. godine. Pod nazivom “Vjenčić” djelovala je u Osijeku znatno ranije, od 1889. do 1904. godine, a njeni članovi bili su matično vezani za lože u Zagrebu (“Hrvatska Vila” i “Ljubav bližnjega”), bez izgleda za intenzivniji rad. Veći broj članova zagrebačkih loža stalno nastanjenih u Osijeku ili u mjestima koja mu gravitiraju, umnogome je otežavalo nesmetan rad ove Lože. Poslije 1904. godine, kada loža “Ljubav bližnjega” intenzivira rad, brojčano se uvećava i proširenjem aktivnosti “Vjenčić” u Osijeku ponovno je otvoren, no i dalje bez većih rezultata. Njegova aktivnost bila je stalna briga zagrebačkih slobodnih zidara, pa je s tom zadaćom i Adolf Mihalić najčešće dolazio u Osijek, pokušavajući osnažiti rad osječke “braće”. Konačno, 1912. godine kada je već bilo jasno da će doći do podjele lože “Ljubav bližnjega”, što je rezultiralo stvaranjem nove lože “Maksimilijan Vrhovac”, otvara se i posebna loža u Osijeku “Budnost” 1912. godine.³⁰ Prema zadnjem popisu, loža “Budnost” imala je 79 članova.³¹

Članovi ove moćne međunarodne organizacije morali su pismeno prisegnuti - “što god sam saznao o običajima Slobodnih Zidara ili ću još saznati, neću nikada nikakvim načinom obznaniti, niti se neću o tom bilo kome povjeriti te pokoravat ću se Slobodno — zidarskim zakonima”, masoni nisu svoju građu nikome predavali ili o njoj dali izjave.³² Prije raspuštanja svoju bi građu uništili, a u najvišoj upravi imali su svoje zaštitnike i članove, stoga se u pravilu do njihove građe nije moglo doći.³³

29. ibidem: str. 86

30. Nenezic, Z : op. cit.. — str. 231

31. ibidem : str. 606

32. spis, DO 119, Historijski arhiv Osijek

33. Djelovanje slobodnih zidara publicirano u: Hrvatska straža, 7/1935, 201, 7; 7/1935., 224, 7; Popis osječkih slobodnih zidara lože “Budnost” u ;Hrvatska straža, 7/1935.,160,7.

Znak lože "Budnost" jedini je nama poznati znak ovoga Društva (K. br. 27), koji nije sačuvan u izvornom obliku već je preuzet iz stručne literature.

Početak trećeg desetljeća 20. stoljeća obilježen je održavanjem **II. Pokrajinskog sokolskog sleta u Osijeku**, te izdavanjem njihove medalje znamenitog hrvatskog medaljera Ive Kerdića. Medalja je lijevana u dvije varijante, s latiničnim i ćiriličnim natpisom. (K. br. 42, 43)

Poznato je da Sokolsko društvo u Osijeku ima dugu tradiciju, predstavljajući važno žarište u razvoju osječkog športa. Godine 1896. osnovan je "Hrvatski sokol u Osijeku Gornjem gradu", a 1904. godine osnovan je i Savez hrvatskih Sokolskih društava u Zagrebu, u čiji sastav ulaze sokolska društva Hrvatske, Dalmacije, Bosne i Istre. Godine 1907. mijenja naziv u Hrvatski sokolski savez.³⁴ Njegova se društva udružuju u 15 sokolskih župa, među kojima je za Slavoniju i Srijem osnovana Hrvatska sokolska župa Strossmayerova, sa sjedištem u Osijeku. Tako je u Osijeku 1908. godine održan Prvi sokolski slet Župe, Drugi slet u Vukovaru 1909. godine, a Treći u Osijek.³⁵

Godina 1925. obilježena je proslavom **50.-te obljetnice osnutka Dobrovoljnog vatrogasnog društva Donji grad** (K.br. 35), te organiziranjem značajne izložbe pod pokroviteljstvom velikog župana Osječke oblasti Ljudevita pl. Gaja.³⁶ Izložba je održana od 10. do 18. X. u dvorištu i u velikoj dvorani Županije, zatim u vrtu Grand hotela, te u velikoj dvorani Trgovačko-obrtničke komore, pod nazivom "Trgovačko - obrtnička i industrijska izložba". (K. br. 52)

Obzirom na uspjeh te izložbe osnovan je **1926. godine "Velesajam i izložba"** pod predsjedanjem gospodina Alberta Ruppa. Potom su dulji niz godina priređivani "Osječki velesajmovi", svakog proljeća i jeseni. Izgrađen je i Velesajamski prostor na mjestu današnjeg Parka kralja Petra Krešimira IV. sa stalnim izložbenim paviljonima, u kojima su uz osječke trgovce, tvorničare i obrtnike izlagale pojedine tvrtke iz inozemstva (K. br. 53, 54). Uz velesajmove priređivane su i izložbe od kojih su zapažene one iz 1926. i 1928. godine, a osobito "**Oblasna - gospodarska izložba**" pridružena **VII. Osječkom velesajmu**, održanom u trajanju od 31. VIII. do 8. IX. 1929. godine.³⁷

KRONOLOŠKI PREGLED OSJEČKIH MEDALJA

1773. — 1935. godine

1773. — 1791.	— ZNAK SLOBODNOZIDARSKE LOŽE "VIGILANTIA"
1866.	— USPOMENA SVEČANOSTI ZRINSKOGA U OSIJEKU
1878.	— UČITELJSKA SKUPŠTINA, U OSIJEKU
1879.	— POSVETA ZASTAVE DOBROVOLJNOG

34. Firingner, K. Sportska djelatnost i sportska društva u Osijeku do 1914. god. — U : Povijest sporta, 1974,9. — str. 1710

35. ibidem

36. Firingner, K.: Prva osječka gospodarska izložba g. 1889. — U: OZ, 1960., 6. —str. 163

37. ibidem

- GOMBAČKOG I VATROGASNOG DRUŠTVA, U OSIJEKU
1883. — 20. OBLJETNICA DOBROTVORNOG DRUŠTVA
1885. — NAGRADA ZA 10. GODINA ZASLUŽNOG DJELOVANJA
DOBROVOLJNOG VATROGASNOG DRUŠTVA
DONJI GRAD
1886. — SPORT-CLUB ESSEGG
1887. — SPORTSKO DRUŠTVO "CONCORDIA"
— NAGRADA ZA 15. GODINA ZASLUŽNOG DJELOVANJA
DOBROVOLJNOG GOMBALAČKOG I VATROGASNOG
DRUŠTVA
1889. — REGIONALNA GOSPODARSKO-ŠUMARSKA I OBRтна
IZLOŽBA, U OSIJEKU
1890. — POSVETA ZASTAVE DOBROVOLJNOG VATROGASNOG
DRUŠTVA DONJI GRAD
1897. — NAGRADA ZA 25. GODINA ZASLUŽNOG DJELOVANJA
DOBROVOLJNOG GOMBALAČKOG I VATROGASNOG
DRUŠTVA
- oko 1890. — ORDEN SCHLARAFFEN "MURSA"
1901. — POSVETA ZASTAVE HRVATSKOG PJEVAČKOG
DRUŠTVA "LIPA"
1902. — PJEVAČKI POČASNI ZNAK — HRVATSKOG
PJEVAČKOG SAVEZA, U OSIJEKU
1905. — JOSIP JURAJ STROSSMAYER
1906. — POSVETA ZASTAVE DOBROVOLJNOG VATROGASNOG
DRUŠTVA NOVI GRAD
1912. — SPOMEN POSVETE BARJAKA VOJNO-VETERANSKOG
DRUŠTVA DR. TEODOR GROF PEJAČEVIĆ
1915. — MIRKO HERMAN I OBITELJ
- oko 1920. — ZNAČKA LOŽE "BUDNOST"
— "URSIPPEN ORDEN", SCHLARAFFEN "MURSA"
1921. — II. POKRAJINSKI SOKOLSKI SLET U OSIJEKU
1925. — 50. OBLJETNICA DOBROVOLJNOG VATROGASNOG
DRUŠTVA DONJI GRAD
1925. — TRGOVAČKO - OBRТНИČKA I INDUSTRIJSKA IZLOŽBA
U OSIJEKU
1926. — VELESAJAM I IZLOŽBA, U OSIJEKU
1928. — V. OSJEČKI VELESAJAM
1930. — AUTO-MOTO DRUŠTVO "SLAVONAC" (500 CCM)

- AUTO-MOTO DRUŠTVO "SLAVONAC" (350 CCM)
- 1933. — "FRANKOPAN" — HRVATSKO PJEVAČKO I GLAZBENO DRUŠTVO 1923. — 1933.
- FOTO IZLOŽBA HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA "JANKOVAC"
- VESLAČKI KLUB "DRAVA"
- 1934. — AUTO-MOTO DRUŠTVO "SLAVONAC"
- OSJEČKI NOGOMETNI PODSAVEZ, 1924. — 1934.
- 1935. — FOTO IZLOŽBA HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA "JANKOVAC"

II. 1. OSJEČKA DRUŠTVA, RAZNO

21. ZNAK SLOBODNOZIDARSKE LOŽE "VIGILANTIA" 1773.-1791. god.

Sl. 12., Kat. br. 21.

Av. Roda stoji na zidu od opeka, okružena slobodnozidarskim simbolima - šestar, trokut, bat, žlica, stega, gladilica. Lijevo od rode ljudska lubanja, desno globus prekriven draperijom. Uz profilirani rub vijenac od trokutića.

(Sn, medalja, jednostrana, lijevana, bez signature, ø 37 mm, Arheološki muzej u Zagrebu, Inv. br. 33283, stari fundus)

Lit. Mirnik (MH) 94.

22. UČITELJSKA SKUPŠTINA U OSIJEKU

1878. god.

Sl. br. 12, Kat. br. 22.

Av. U sredini grb Hrvatske, Slavonije i Dalmacije s krunom. Rubni kružni natpis: U NAPREDKU NAŠ JE SPAS. Dolje biljni ornament.

Rv. U sredini u krugu grb grada Osijeka (most, kruna, dva anđela s fanfarama, štit, dva orla). Natpis u prstenu: III. OBĆA HRV. UČITELJSKA SKUPŠTINA U OSIJEKU 1878. Gore u prstenu šesterokraka zvijezda.

(Ag, medalja, kovana, bez sign, ø 33 mm, MSO, Inv. br. 1481, C. F. Nuber, dar 1900.).

Lit. Todorović 206, Popović-Subotić 852, Gohl (NK) 1909,123.

23. 20. OBLJETNICA DOBROTVORNOG DRUŠTVA U OSIJEKU

1883.god.

Av. IGNAZI WOHLTHÄTIGKEITS-VEREIN IN ESSEG. U polju: 31. JULI/1863.

Rv. ANDENKEN DEN GRÜNDERN ZUM 20 JAHR. GRÜNDEUNGSFESTE. U polju:
31. JULI/1883.

(Ag, medal, bez signature, ø 33 mm, Arheološki muzej u Zagrebu)

Lit. Mirnik (MH) 89.

24. ORDEN DRUŠTVA — SCHLARAFFEN “MURSA” oko 1890. god.

Sl. 12., Kat. br. 24.

U sredini kružnog polja u plavom emajlu - aplicirano poprsje muškarca u srebru, u poluproflu pogledom na lijevo, s bradom, brkovima, naočalama i kapom (frigijski oblik). Kapa nakićena insignijama. Uz rub polukružni natpis: ANMUTHS ORDEN MURSA FUNDAMENTUS. Medalja aplicirana na bogato ornamentiranu podlogu od lijevanog kositra. Ornamenti nemirno oblikovanog okvira od voluta, zapaljenih baklji i girlandi u dnu završavaju maskeronom u ovalu na vrhu okvira skulpturalno oblikovan ženski lik do pojasa, u poluprofilu na lijevo, s lepezom u . l. ruci i kapom (frigijski oblik). Okvir dvobojni od pomesinganog kositra, a ruke, lice djevojke i maskeron posrebreni.

(Metali razni, medalja jednostrana s ušicom, polikromna, kombinacija kovanja i lijevanja, bez signature, ø 33 mm, dim. okvira 55x90 mm. MSO, Knj. ul. 3340, dar 1960.).

Lit. npublicirano

25. SPOMEN POSVETA BARJAKA VOJNOVETERANSKOG 1912. god.
DRUŠTVA DR. TEODOR GROF PEJAČEVIĆ U OSIJEKU

Sl. 13., Kat. br. 25.

Av. Poprsje T. Pejačevića sprijeda, u uniformi s odličjima. Rubni polukružni natpis: VOJNO VETERANSKO DRUŠ. DR. TEOD. GROF. PEJAČEVIĆ. Dolje: OSIJEK. Ispod poprsja sing. SORLINI.

Rv. U sredini zastava Društva. Polukružni natpis: SPOMEN POSVETE BARJAKA. Dolje: 30./VI. 1912.

(Ag, medalja s ušicom, kovana, autor Sorlini, Varaždin, ø 33 mm. MSO, Inv. br. 16693, otkup, 1912.)

Lit. Todorović 226, Popović-Subotić 886.

26. “URSIPPEN ORDEN” DRUŠTVA 1920. god.
SCHLARAFFEN — “MURSA”

Sl. 13., Kat. br. 26.

U zatvorenom lovorovom vijencu od kovanog srebra - kiparski oblikovana sova od lijevanog kositra, stoji na prekrizanim granama. U dnu aplicirana vrpca od pozlaćene mjedi, složena u mašnu, s kružnim poljem od srebra. U sredini kružnog polja broj: 25 i valoviti kružni ornament. Na krajevima vrpce dva natpisa: DER HELLERMACHER/R. GASOMETER. To je pseudonim za člana Franju Politzera, direktora osječke Plinare.

(Metali razni, Ag, Sn, MS, orden s ušicom, kombinacija lijevanja i kovanja, bez signature, dim. 60x110 mm. MSO, Knj. ul. 941, otkup, Ivan Mjeda, 1959.)

Lit. nepublicirano

27. ZNAČKA LOŽE "BUDNOST", OSIJEK

1920. god.

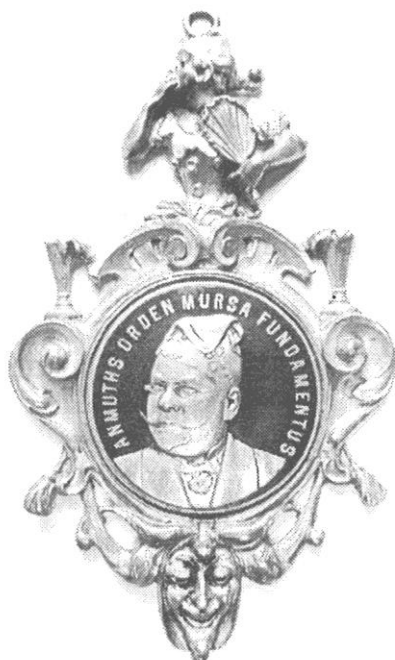
Sl. 14., Kat. br. 27

U sredini pravokutnog polja lik stojećeg muškarca — klesara, s čekićem i klesarskim dijetlom — uz stijenu. U pozadini sunce sija. U prvom planu lav stoji okrenut na desno. Na bočnim stranama kompozicije—antički stupovi. Na stupu l slovo: J, a na stupu d.: B. Dolje vodoravni natpis: OSIJEK. Gore vodoravni natpis u dva reda: VIGILANTIA / BUDNOST. U dnu grb grada Osijeka na štitu. l. i d. od grba po jedna grančica.

(AE, značka s ušicom, bez podataka o izvedbi, dim. prema crtežu 42x90 mm, smještaj nepoznat)

Lit. Mužić 370, Nenezić 164.

21

24

22

Sl. 12., Kat. br. 21.
Kat. br. 22.
Kat. br. 24.
Snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.

25

26

Sl. 13., Kat. br. 25.

Kat. br. 26.

Snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.

II. 2. VATROGASNA DRUŠTVA

28. POSVETA ZASTAVE DOBROVOLJNOG GOMBAČKOG I VATROGASNOG DRUŠTVA U OSIJEKU 1870. god.

Sl. 14., Kat. br. 28.

Av. U sredini vodoravni natpis u tri reda: OSIEK / 8. RUJNA / 1879. Na povišenom prstenu kružni natpis: USPOMENA POSVETBE ZASTAVE DOBROV. GOMBAČKOG I VATROGASNOG DRUŠTVA.

Rv. U sredini vodoravni natpis u tri reda: ESSEK / 8. SEPT. / 1879. Na povišenom prstenu kružni natpis: ANDEKEN Z. FAHNENWEIHE D. FREIW. TURN -u. FEUERWEHR — VE-REINS.

(Ag, medalja s ušicom, bez signature, ø 32,5 mm, MSO, Inv. br. 3997, dar Josip Petru, 1895.).

Lit. nepublicirano

29. POSVETA ZASTAVE DOBROVOLJNOG GOMBAČKOG I VATROGASNOG DRUŠTVA U OSIJEKU 1879. god.

(Sn, medalja s ušicom, kao prethodna, MSO, Inv. br. 1427, dar Franjo Hermann, 1897, te Inv. br. 1427/a, dar C.F. Nuber, 1900.).

Lit. nepublicirano

30. NAGRADA ZA 10. GODINA ZASLUŽNA DJELOVANJA DOBROVOLJNOG VATROGASNOG DRUŠTVA U OSIJEKU DONJI GRAD 1885. god.

Sl. 14., Kat. br. 30.

Av. U zatvorenom vijencu od lovorove i lipove grane vatrogasni simboli — kaciga i sjekire.

Rv. U otvorenom vijencu od lovorove i hrastove grane natpis u pet redaka. PRIZNANICA / ZA / 10 GODINA / ZASLUŽNA / DJELOVANJA /. Rubni kružni natpis: DOBROVOLJNO VATROGASNO DRUŠTVO U OSIJEKU DONJI GRAD (zvijezda).

(AE, medalja s ušicom, kovana, bez signature, ø 38 mm, MSO, stari fundus).

Lit. nepublicirano

31. NAGRADA ZA 15. GODINA ZASLUŽNA DJELOVANJA DOBROVOLJNOG GOMBALAČKOG I VATROGASNOG DRUŠTVA U OSIJEKU 1887. god.

Sl. 15., Kat. br. 31.

Av. U otvorenom vijencu od lovorove i hrastove grane natpis u pet redaka: PRIZNANICA / ZA / 15 GODINA / ZASLUŽNA / DJELOVANJA. Rubni kružni natpis: DOBROVOLJNO GOMBALAČKO I VATROGASNO DRUŠTVO U OSIJEKU (zvijezda).

Rv. U otvorenom vijencu od lovorove i hrastove grane njemački natpis u pet redaka: ANERKENNUNG / FÜR / 15 JÄHRIGE / ERSPRIESSLICHE / DIENSTE/. Rubni kružni natpis: FREIWILLIGER TURN u. FEUERWEHR. VEREIN IN ESSEGG (zvijezda).

(Sn, medalja s ušicom, kovana, bez signature autora Josef Cristian Christbauer, ø 37 mm. MSO. Inv. br. 1428, dar C. F. Nuber, 1990)

Lit. nepublicirano

32. POSVETA ZASTAVE

1890. god.

DOBROVOLJNOG VATROGASNOG DRUŠTVA DONJI GRAD OSIJEK

Sl. 15., Kat. br. 32.

Av. U sredini u krugu vatrogasni simboli: kaciga, ljestve, sjekira, kuka. Rubni kružni natpis: USPOMENA POSVETBE ZASTAVE DOBROV. VATROGASN. DRUŠTVA DOL. GR. OSIEKA.

Rv. U sredini vodoravni natpis u četiri reda: ESSEGG /UNTERSTADT/ 8. SEPTEMBER / 1890. Rubni kružni natpis: ANDENKEN ZUR FAHNENWEIHE D. FREIWILLIG. FEUERWEHR VEREINES (zvijezda).

(AE, medalja s ušicom, kovana, bez signature, ø 32,5 mm, MSO, Inv. 1460, dar C.F. Nuber, 1900.).

Lit. nepublicirano.

33. NAGRADA ZA 25. GODINA ZASLUŽNA DJELOVANJA DOBROVOLJNOG GOMBALAČKOG I VATROGASNOG DRUŠTVA U OSIJEKU

1897. god.

Sl. 15., Kat. br. 33.

Av. U otvorenom vijencu od lovorove i hrastove grane natpis u pet redaka: PRIZNANICA / ZA / 25 GODINA / ZASLUŽNA / DJELOVANJA/. Rubni kružni natpis: DOBROVOLJNO GOMBALAČKO I VATROGASNO DRUŠTVO U OSIJEKU (zvijezda).

Rv. U otvorenom vijencu od lovorove i hrastove grane njemački natpis u pet redaka: ANERKENNUNG / FÜR / 25 JÄHRIGE / ERSPRIESSLICHE / DIENSTE /. Rubni kružni natpis: FREIWILLIGER TURN u. FEUERWEHR VEREIN IN ESSEGG (zvijezda).

(AE, medalja s ušicom, kovana, bez signature, autor Josef Christian Christbauer, ø 40 mm. MSO, stari fundus).

Lit. nepublicirano

**34. POSVETA ZASTAVE
DOBROVOLJNOG VATROGASNOG DRUŠTVA
NOVOGA GRADA OSIJEKA**

1906. god.

Sl. 16., Kat. br. 34.

Av. U sredini, u krugu od točkica vatrogasni simboli: kaciga, ljestve, sjekire, crijevo, poluga. U prstenu od točkica kružni natpis. USPOMENA POSVETBE ZASTAVE DOBROV.VATROGASN. DRUŠTVA NOVOGA GR.OSIEKA (zvijezda). Ispod zvijezde sign. W. H. OSIEK.

Rv. U lovorovom vijencu vodoravni natpis u devet redaka: ANDENKEN/ZUR/FAHNEN-WEIHE /D.FREIWILLIG./FEUERWEHR VEREINES/ ESSEK NEUSTADT/ 9. SEPTEMBER/ 1906.

(AE, medalja, kovana, autor W. H. Osijek. ø 33,5 mm, MSO, stari fundus)

Lit. Mandl 18.

**35. 50. OBLJETNICA
DOBROVOLJNOG VATROGASNOG DRUŠTVA
DONJI GRAD OSIJEK**

1925. god.

Sl. 16., Kat. br. 35.

Av. U vijencu od lovorove i lipove grane vatrogasni simboli: kaciga, dvije sjekire.

Rv. U sredini grb grada Osijeka. Lijevo i desno zvijezda. Gore polukružni natpis: U SPOMEN 50.GODIŠNJICE. Dolje polukružni natpis u dva reda: 1875-1925. /OSIJEK D.G.

(Ag, medalja s ušicom, kovana, bez signature, ø 38 mm. MSO stari fundus).

Lit. nepublicirano

31

32

33

Sl. 15., Kat. br. 31.

Kat. br. 32.

Kat. br. 33.

Snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.

II. 3. GLAZBENO-PJEVAČKA DRUŠTVA I FESTIVALI

36. POSVETA ZASTAVE 1901. god.

HRVATSKOG PJEVAČKOG DRUŠTVA "LIPA" U OSIJEKU

Sl. 16., Kat. br. 36.

Av. Lira u lovorovom vijencu, gore zvijezda. Dolje sign. J. & T. F. A/M.

Rv. U krugu od točkica vodoravni natpis u pet redaka: USPOMENA / NA POSVETU / ZASTAVE / 26. SVIBNJA / 1901. U prstenu kružni natpis: HRV. PJEV. DRUŠTVO "LIPA" (zvijezda) OSIJEK (zvijezda).

(Ag, medalja s ušicom, kovana, ø 28 mm. MSO, Inv. br. 8597, dar F. Sedlaković, 1905.)

Lit. Todorović 235, Popović-Subotić 876, Mirnik (MH) 92.

37. PJEVAČKI POČASNI ZNAK 1902.god.

— HRVATSKOG PJEVAČKOG SAVEZA U OSIJEKU

Na liri od mjedi izvedenoj tehnikom na proboj - aplicirano kružno polje s lovorovim grančicama izvan kruga. U sredini kruga vodoravni natpis u tri reda: HRV./ PJEV. SAVEZ / 1902. U prstenu rubni polukružni natpis: PJEVAČKI POČASNI ZNAK, u dnu broj: X. Lira izvedena u kombinaciji crvenog, a kružno polje bijelog i plavog emajla. Na listu lovorove grančice dvije punce, a u svakoj po jedno slovo: V.

(Ms, posrebreno, medalja jednostrana s ušicom, polikromna, kombinirana tehnika, izvedba Sorlini Varaždin, dim. 32x55 mm. MSO, stari fundus).

Lit. nepublicirano.

38. PJEVAČKI POČASNI ZNAK 1902.god.

— HRVATSKOG PJEVAČKOG SAVEZA U OSIJEKU

Sl. 16., Kat. br. 38.

Identičan prethodnom osim oznake — broja u dnu prstena: XX. Na poledini signatura: SORLINI VARAŽDIN.

(Kao K. br. 18 razlika - nešto tanji lim, MSO, stari fundus).

Lit. nepublicirano

39. FRANKOPAN — HRVATSKO PJEVAČKO 1933. god. I GLAZBENO DRUŠTVO U OSIJEKU, 1923.-1933.

Sl. 17., Kat. br. 39.

Av. Na pravokutnoj podlozi lijevo, grb sa simbolima (mač, štit, šesterokraka zvijezda, vodoravne pruge). Desno, vodoravni natpis u šest redaka: 1923-1933./ FRANKOPAN / HRVATSKO / PJEV. i GLAZB./ DRUŠTVO / OSIJEK/. Dolje d. sign. M Z.

(Zn, plaketa jednostrana, lijevana, dim. 168x132 mm. MSO, Inv. br. M-57).

Lit. nepublicirano

34

35

38

36

Sl. 16., Kat. br. 34.
Kat. br. 35.
Kat. br. 36.
Kat. br. 38.
Snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.

II. 4. ŠPORT

40. SPORT - CLUB ESSEGG

1889. god.

Sl. 17., Kat. br. 40.

Av. U sredini sablja s prekrížena dva mača. Rubni kružni natpis: SPORT - CLUB, ESSEGG 1886.

(Cu, medalja jednostrana s ušicom i trokutastom dvobojnom lentom, bijelo, žuto, bijelo, kovana, bez signature, ø 27 mm. MSO, stari fundus).

Lit. nepublicirano

41. ŠPORTSKO DRUŠTVO "CONCORDIA"

15. 5. 1887. god.

Sl. 17., Kat. br. 41.

Av. U polju natpisi — u polukrugu gore "CONCORDIA", u polukrugu dolje — OSIEK — ESSEGG. U sredini: 15. MAI 1887.

Rv. U polju natpisi u polukrugu gore: JUNIOR — RENNEN. U sredini: 2310 m. Dolje; I. Preis.

(Ag, medalja s ušicom, kovana, bez signature, ø 28 mm. MSO, Inv. br. 16491. dar Aleksander Gombaš, 1943.).

Lit. nepublicirano

42. II. POKRAJINSKI SOKOLSKI SLET U OSIJEKU

1921. god.

Sl. 18., Kat. br. 42.

Av. U sredini glava sokolova, na I. lipova grančica i polukružni natpis: SLET. U prstenu rubni kružni natpis latinicom: II. POKRAJINSKI. OSIJEK VIDOV DAN. 1921.

Rv. U sredini grb grada Osijeka i tri sokola koji drže lipovu grančicu. U prstenu rubni kružni natpis: U SPOMEN, SOKOLSKE, SLAVE. Sign. I.K.

(AE, medalja oktogonalna, lijevana, autor Ivo Kerdić, ø 61 mm. MSO, Inv. br. M-49).

Lit. Mandl. 94, Montani-Zlamalik 32, Todorović 372, Zlamalik 43, Mirnik (VFK) 64, Zlamalik (IMH) 151.

43. II. POKRAJINSKI SOKOLSKI SLET U OSIJEKU

1921. god.

(AE, medalja, kao prethodna, umjesto latiničnog - ćirilični natpis. MSO, Inv. br. M-49/b)

Lit. Mandl. 94, Montani-Zlamalik 32, Todorović 372, Zlamalik 43, Mirnik (VFK) 64, Zlamalik (IMH) 151.

- 44. AUTO - MOTO DRUŠTVO "SLAVONAC" U OSIJEKU** 1930. god.
 Av. U sredini motociklist, u profilu na d. dolje. sign. Huguenin.
 Rv. U zatvorenom lovorovom vijencu vodoravni natpis u pet redaka: III/350 CC / SLAVONAC / OSIJEK / 7. IX. 1930. Dolje lijevo Huguenin.
 (Ae, medalja s ušicom, kovana, izrada Huguenin, Le Locie, ø 30 mm. MSO, Inv. br. M-61, dar Emica Pavlinić 1983.).
 Lit. nepublicirano
- 45. AUTO - MOTO DRUŠTVO "SLAVONAC" U OSIJEKU** 1930. god.
 Sl. 18., Kat. br. 45.
 Av. U sredini motociklist, sprijeda s kacigom i naočalama. Dolje lijevo sign. Huguenin.
 Rv. U otvorenom vijencu od vinove loze vodoravni natpis u pet redaka: II/ 500 CCM / SLAVONAC OSIJEK / 7.IX.1930. Dolje lijevo sign. HUGUENIN DEP..
 (AE, medalja s ušicom, kovana, rad Huguenin Frères. ø 50 mm. MSO, Inv. br. M-60, dar Emica Pavlinić, 1983.).
 Lit. nepublicirano
- 46. VESLAČKI KLUB "DRAVA" U OSIJEKU** 1933. god.
 Na uzdignutom pravokutnom polju s profiliranim stranicama dijagonalno ukomponiran čamac — "dvojac na pariće". U gornjem l. kutu onovremeni objekt Kluba u Donjem gradu. U donjem d. kutu vodoravni natpis u tri reda: V.K. — DRAVA — /3 — IX. 1933/ OSIJEK D.g.
 (AE, plaketa jednostrana, lijevana, bez signature, autor Rudolf Švagel-Lešić (?), 83x110 mm, vlasnik Planinarsko društvo "Jankovac" Osijek).
 Lit. nepublicirano
- 47. AUTO - MOTO DRUŠTVO "SLAVONAC" U OSIJEKU** 1934. god.
 Av. U sredini u prvom planu, motociklist sprijeda. U drugom planu dva motociklista, u profilu a l. Medalja aplicirana na drvenu pločicu, dim. 99x63 mm. s natpisom "Olimpijski dan 10.VI.1934."
 (AE, medalja jednostrana, kovana, bez signature, rad Huguenin, ø 30 mm. MSO, Inv. br. M-62, dar Emica Pavlinić, 1983.).
 Lit. nepublicirano
- 48. OSJEČKI NOGOMETNI PODSAVEZ, 1924.-1934.** 1934. god.
 Av. Na profiliranoj pravokutnoj podlozi grb grada Osijeka (gore), nogometaš u trku na l. (u sredini) i vodoravni natpis u dva reda (dolje): OSJEČKI NOGOMETNI /1924. POD-SAVEZ 1934./.
 (Al, plaketa jednostrana, lijevana, bez signature, ø 82x158 mm. MSO, Inv. br. M-58)
 Lit. nepublicirano

39

40

41

Sl. 17., Kat. br. 39.

snimio Željko Lihenthal

Kat. br. 40.

Kat. br. 41.

snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.

42

45

Sl. 18., Kat. br. 42.

Kat. br. 45.

snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.

II. 5. JUBILEJI

49. USPOMENA SVEČANOSTI ZRINJSKOGA U OSIJEKU 1866. god.

Sl. 19., Kat. br. 49.

Av. U sredini vodoravni natpis u pet redaka: USPOMENA / SVEČANOSTI/ ZRINJSKOGA / U OSEKU / 1866. Rubni kružni natpis u prstenu: ŽUPANIJA VIROVITIČKA, I GRAD OSIEK.

(Lim mesingani pokositren, žeton jednostrani, bez sign. ø 34 mm. MSO, stari fundus)

Lit. nepublicirano

II. 6. IZLOŽBE

50. REGIONALNA GOSPODARSKO-ŠUMARSKA I OBRтна IZLOŽBA U OSIJEKU 1889. god.

Sl. 19., Kat. br. 50.

Av. Alegorija Sreće - žena u drapiranoj stoli s plaštem, stoji lijevo. U d. ruci drži vijenac, u l. rog obilja. U pozadini plug i domaće životinje (govedo, konj, ovca). Na povišenom prstenu kružni natpis: GOSPODARSKA I ŠUMARSKA, TE GOSPODARSKO - OBRтна REGIONALNA IZLOŽBA U OSIJEKU. 1889. (rozeta).

Rv. U otvorenom vijencu od voća, lišća i klasja dvodjelni vodoravni natpis: ZA / ZASLUGE. Dolje sign. LEISEK IN WIEN.

(Cu, medalja, kovana, kovnica Leisek, Wien , ø 59 mm. MSO, Inv. br. 1418. dar, Gospodarskog društva Osijek)

Lit. Todorović 252, Zlamalik (IMH) 40, Popović- Subotić 861.

51. REGIONALNA GOSPODARSKO-ŠUMARSKA I OBRтна IZLOŽBA U OSIJEKU 1889. god.

(Legura pozlaćena, medalja, kao prethodna. MSO, Inv. br. 1420, dar Gospodarskog društva Osijek).

Lit. isto kao K. br. 50.

52. TRGOVAČKO-OBRTNIČKA I INDUSTRIJSKA IZLOŽBA U OSIJEKU 1925. god.

Sl. 19. Kat. br. 52.

Av. Gore silhueta paromlina "UNION". Ispod vodoravni natpis u šest redaka: TRGOVAČKO./ OBRTNIČKA./ INDUSTRIJSKA./ IZLOŽBA/ OSIJEK/ 10. - 18. OKT. L. 925. U donjem d. uglu sign. HUGUENIN

Rv. U sredini, na pozadini od lovorovih grana simboli izložbe - zupčanik, čekić i kliješta. U donjem d. uglu sing.: HUGUENIN. U donjem l. uglu signature METAL.

(Pozlaćena, plaketa, kovana, Kovnica Huguenin, dim. 37 x 53 mm. MSO, Inv. br. 13698, dar Viktor Pentz 1926.)

Lit. nepublicirano

53. VELESAJAM I IZLOŽBA U OSIJEKU

1926. god.

Sl. 20., Kat. br. 53.

Av. U sredini muškarac - kovač sa čekićem i nakovanjem. U drugom planu orač s plugom i konjem. U pozadini tvornički dimnjaci. Rubni natpis dvodjelni: VELESAJAM I IZLOŽBA / OSIJEK 28. II. SEPT. 1926/. Uz rub.l sign. HUGUENIN. SC. Dolje uz rub d. sign. J. ROCH. DEL.

Rv. U sredini žena, okrenuta leđima u dugoj drapiranoj haljini s plaštom —zahvatom u d. pokreće zupčanik. U pozadini industrijski objekti s dimnjacima. Uz doni d. rub lovorova grančica. U odsječku vodoravni natpis. INDUSTRIJA. U l. rubu odsječka sign. METAL. Uz rub d. sign. DÉPOSÉ. Uz rub l.sign. Huguenin.

(Pozlaćena, medalja, kovana, Kovnica Huguenin, autor Ivan Roch, Osijek, ø 50 mm. MSO, Inv. br. 13699, dar Viktor Pentz, 1926.)

Lit. nepublicirano

54. V. OSJEČKI VELESAJAM

1928. god.

Sl. 20., Kat. br. 54.

Av. U sredini tri slova: O, V i S u monogramu. Iznad monograma Merkurov šljem. Rubni kružni natpis, dvodjelni: V. OSJEČKI VELESAJAM / OSIJEK (SHS)/.

Rv. U sredini u otvorenom lovorovom vijencu vodoravni natpis u tri reda: 5. — 15. VII./ 1928./ ZA ZASLUGE/.

(Pozlaćena, medalja, kovana, bez signature, ø 50 mm. MSO, Inv. br. 165497, dar Pentz Viktor, 1928.)

Lit. nepublicirano

55. FOTO IZLOŽBA HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA "JANKOVAC" U OSIJEKU

1933. god.

U sredini pravokutnog polja znak HPD "JANKOVAC" s planinarskim simbolom runolistom, u štitu u obliku potkovice. Na štitu ugraviran natpis: H.P.D: podr. "JANKOVAC" u Osijeku. U dnu štita vrpca s godinama: 19-25. U pozadini pravokutnog polja sunce koje sija. U dnu polja, stalizirano — pogled na Osijek, rijeku Dravu. Na profiliranom donjem rubu polja vodoravni natpis: SPOMENICA / izložbe/ 1—8. X.1933. Uz gornji rub polja natpis :FOTO.

(AE, posrebrena, plaketa jednostrana, učvršćena na drvenoj ploči, lijevana, bez signature, dim. 63 x 100 mm. Vlasnik PD "Jankovac", Osijek)

Lit. nepublicirano

**56. FOTO IZLOŽBA HRVATSKOG PLANINARSKOG DRUŠTVA 1935. god.
"JANKOVAC" U OSIJEKU**

Na pravokutnom polju, l. znak HPD "JANKOVAC" s planinarskim simbolom runolistom, u polukružnom štitu. Na štitu natpis: HRV. PLAN. DRUŠTVO. U dnu štita na vrpci godina: 1874. U pozadini znak — sunce koje sija i natpis: FOTO. U dnu polja — pogled na Osijek (stilizirano). Uz donji rub vodoravni natpis: Izložba Osijek. Gore desno, godina: 1935.

(Legura pozlačena, plaketa jednostrana učvršćena na drvenoj ploči, lijevana bez signature, dim. 106x 85 mm. Vlasnik PD "Jankovac", Osijek)

Lit. nepublicirano

49

50

52

Sl. 19., Kat. br. 49.

Kat. br. 50.

Kat. br. 52.

Snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.

53

54

Sl. 20., Kat. br. 53.

Kat. br. 54.

Snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.

II. 7. POJEDINCI

57. JOSIP JURAJ STROSSMAYER, 1815. — 1905. 1905. god.

Sl. 21. Kat. br.57.

Av. Poprsje biskupa u profilu, na desno. Dvodjelna rubna legenda: SVE ZA VJERU I ZA DOMOVINU/ JOSIP JURAJ STROSSMAYER 1815.— 1905. Desno sign. R. MARSCHAL

Rv. Personifikacija Genija, muški sjedeći lik na oblacima.

(AE, plaketa, kovana, autor Rudolf Marschall Beč, dim. 40x 50 mm. MSO, Inv. br. 16321, dar Jakob Rennich, 1932.)

Lit. Todorović 191, Gohl (NK) 1911, 64, Zlamalik (IMH) 44.

58. JOSIP JURAJ STROSSMAYER, 1815. — 1905. 1905.god.

(Au, Ag, plaketa kovana, identična prethodnoj. MSO, Inv. br. 10601, otkup 1906.)

59. MIRKO HERMANN I OBITELJ, 1915. god.

(potpredsjednik Šećerane u Osijeku)

Sl. 21. Kat. br. 59.

Usporedna poprsja starijeg muškarca s naočalama, starije gospođe, mlade djevojke i mladića, u profilu na d. Pozadina od ružinih grana. Na ramenima M. Hermanna dva uzdignuta pravokutnika s natpisom u dva reda: SEPTEMBAR / 1915. Uz donji rub na uzdignutom pravokutniku vodoravni natpis.: DEM. LIEBEN. GROSSPAPA. L. uz godinu sign. monogramu: RV.

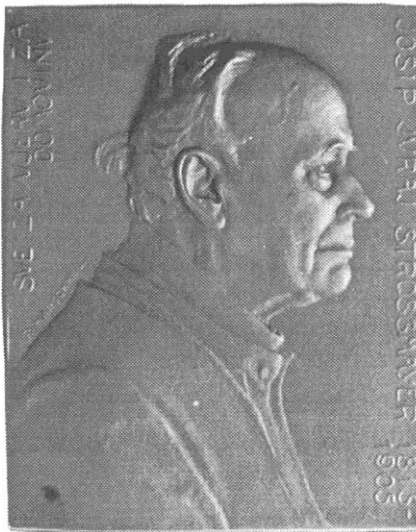
(Ag, plaketa jednostrana, kovana, autor Rudolf Valdec, dim. 75 x 60 mm, MSO, stari fundus)

Lit. Mandl 10. Todorović 291, Popovi -Subotić 1143, Mirnik (VFK) 17.

60. MIRKO HERMMANN I OBITELJ 1915. god.

Prikaz identičan prethodnom.

(AE, plaketa nereducirana, lijevana, autor Rudolf Valdec, dim. 475 x 380 mm, MSO)

57

59

Sl. 21., Kat. br. 57.

Kat. br. 59.

snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.

III. ZASLUŽENE — OSVOJENE MEDALJE 1885. — 1896.

Skupinu čine inozemne medalje iz fundusa Muzeja Slavonije osvojene na međunarodnim gospodarskim izložbama 80. i 90.-tih godina 19. stoljeća u Budimpešti, te medalja Bečkog numizmatičkog društva iz 1890. godine.

U povijesnom razvoju grada Osijeka, trajno su utjecale na njegovu urbanu privlačnost, prije svega položajne vrijednosti osječkog prostora i dobra prometna povezanost. Međutim, u prošlom stoljeću, peštanskom centralističkom prometnom politikom, koja je izgradnjom željeznica zaobišla Osijek, oduzeto mu je svako gospodarsko značenje. Propadanjem velikih osječkih sajмова grad je izgubio ulogu najvećeg gospodarstvenog središta Slavonije.

U nastojanjima njegova oživljavanja, prije svega zamrlag gospodarskog života, bio je pokušaj plasiranja osječkih i slavonskih proizvoda na velika pa i svjetska tržišta, izlaganjem na raznim međunarodnim izložbama.³⁸ Tako Osječani izlažu 1855. godine na Industrijskoj izložbi u Parizu, Zemaljskoj općoj izložbi u Budimpešti 1896. godine, na Milenijskoj izložbi u Budimpešti i nizu drugih.

Osvojene nagradne medalje na međunarodnim izložbama najbolji su dokaz visokog plasmana roba osječkih proizvođača. Među njima je jedan od najpoznatijih osječkih proizvođača opeke J.N. Schulhof u Gornjem gradu, koji je od 1876. godine uvođenjem Hofmanovih "kružnih peći", držao isključivi monopol u proizvodnji opeka.³⁹ (K. br. 65)

Na prijelomu stoljeća i početkom 20. stoljeća djeluje u Osijeku poznati Salon za gospodske haljine Mije Rajala, za mušku i žensku odjeću u Županijskoj ulici. Nešto kasnije isti se Salon specijalizirao za mušku odjeću.⁴⁰ Izlažući na Zemaljskoj općoj izložbi u Budimpešti 1885. godine, "Rajal Mihálejnak" osvaja značajan plasman i nagradnu medalju (K.br. 63).

U kataloškom pregledu kronološki slijedi srebrna medalja iz 1890. godine — Uspomena na utemeljenje Bečkog numizmatičkog društva, dodijeljena Franji Sedlakoviću, osnivaču Muzeja slobodnog i kraljevskog grada Osijeka — danas Muzej Slavonije Osijek. (K. br. 64)

61. ZEMALJSKA OPĆA IZLOŽBA U BUDIMPEŠTI 1885. god.

Av. Žena u dugoj drapiranoj haljini stoji sprijeda, uz oltar. U rukama drži po jedan lovorov vijenac. Rubna kružna legenda: ORSZÁGOS ÁTA - LÁNOS - KIÁLLÍTÁS - BUDAPESTEN. U odsječku: 1885. i sign. SCHWARTZ FEC.

Rv. U zatvorenom lovorovom vijencu pravokutnik s kartušom i natpisom u dva reda. Prvi red natpisa oštećen, nečitak. Drugi red: ESZEK. Ispod pravokutnika natpis: AZ ÉRDEM JELÉÜL.

(Cu, medalja, kovana, Schwartz, Wien, ø 65 mm. MSO, Inv. br. M-63, dar Dragutin Vukasović, 1958.)

Lit. nepublicirano

38. ibidem : str. 147

39. Plevnik, Božo : Stari Osijek. — Osijek, 1987. — str. 141

40. Horvat, Ida : Umjetnički obrt. — U: Likovna umjetnost Osijeka: 1900. — 1940. — Osijek, 1986. — str. 167

- 62. ZEMALJSKA OPĆA IZLOŽBA U BUDIMPEŠTI** 1885. god.
Sl. 22., Kat. br. 62.
Rv. U zatvorenom lovorovom vijencu pravokutnik s kartušom i natpisom u dva reda: PFEIFFER GYULÁNAK / ESZÉK/.
(Cu, kao prethodna. MSO, stari fundus).
Lit. nepublicirano
- 63. ZEMALJSKA OPĆA IZLOŽBA U BUDIMPEŠTI** 1885. god.
Rv. U zatvorenom lovorovom vijencu pravokutnik s kartuškom i natpisom u dva reda: RAJAL MIHÁLEJNAK / ESZÉK/.
(Cu, kao prethodna. MSO, Inv. br. 16381, dar Gjuro Rajal, 1934.)
- 64. USPOMENA NA UTEMELJENJE BEČKOG
NUMIZMATIČKOG DRUŠTVA - FRANJI SEDLAKOVIĆU** 1890. god.
Sl. 22., Kat. br. 64.
Av. U sredini tri štita s grbovima Austro-Ugarske monarhije i Beča. Između štitova u drugom planu, vitičasti ornament. U prstenu rubni natpis CLUB DER MÜNZ UND MEDAILLEN FREUNDE, šesterokraka zvijezda, WIEN, šesterokraka zvijezda.
Rv. U sredini u kartuši ugraviran natpis: Franz Sedlakovich. Rubni natpis, dvodjelni: ERINNERUNG AN DIE GRÜNDUNG, šesterokraka zvijezda, 19. JUNI 1890., šesterokraka zvijezda. Bez signature.
(Ag, medalja, kovana, bez signature. ø 30 mm. MSO, stari fundus).
Lit. nepublicirano
- 65. MILENIJSKA IZLOŽBA U BUDIMPEŠTI** 1896. god.
Sl. 22., Kat. br. 65.
Av. U sredini na ovalnom polju mađarski državni grb i kruna Sv. Stjepana. Na njega se oslanja ženski lik s rogom obilja u ruci. S druge strane ženski alegorijski lik drži palmu i fanfaru. Gore u polukrugu rubni natpis: MILLENNIUMI NAGY ÉREM KIVÁLÓ ÉRDEMEKKÉRT. Ispod grba dolje, vodoravni natpis u kartuši: SCHULHOF J. N./ ESZÉK.
Rv. U sredini među oblacima na dvokolici s tropregom stoji Hungarija s krunom na glavi, štitom i mačem. Uz nju leteći Genije nosi baklju. Gore polukružni rubni natpis: 1896-iki EZREDÉVES ORSZÁGOS KIÁLLITÁS. Desni uz rub. sign: BECK. Ö.FÜLÖP,
(AE, medalja kovana, autor Beck Ö. Fülöp, ø 86 mm, MSO, stari fundus).
Lit. nepublicirano

62

64

65

Sl. 22., Kat. br. 62.

Kat. br. 64.

Kat. br. 65.

snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.

PREGLED FOTOGRAFSKI REPRODUCIRANIH MEDALJA:

Katalog br. x ----- Slika br. x

Kat. br. 1.	Sl. 1.	Kat. br. 31.	Sl. 15.
Kat. br. 4.	Sl. 2.	Kat. br. 32.	"
Kat. br. 7.	Sl. 3.	Kat. br. 33.	"
Kat. br. 8.	Sl. 4.	Kat. br. 34.	Sl. 16.
Kat. br. 9.	Sl. 5.	Kat. br. 35.	"
Kat. br. 10.	Sl. 6.	Kat. br. 36.	"
Kat. br. 11.	Sl. 7.	Kat. br. 38.	"
Kat. br. 12.	Sl. 8.	Kat. br. 39.	Sl. 17.
Kat. br. 13.	Sl. 9.	Kat. br. 40.	"
Kat. br. 16.	"	Kat. br. 41.	"
Kat. br. 17.	Sl. 10.	Kat. br. 42.	Sl. 18.
Kat. br. 18.	Sl. 11.	Kat. br. 45.	"
Kat. br. 21.	Sl. 12.	Kat. br. 49.	Sl. 19.
Kat. br. 22.	"	Kat. br. 50.	"
Kat. br. 24.	"	Kat. br. 52.	"
Kat. br. 25.	Sl. 13.	Kat. br. 53.	Sl. 20.
Kat. br. 26.	"	Kat. br. 54.	"
Kat. br. 27.	Sl. 14.	Kat. br. 57.	Sl. 21.
Kat. br. 28.	"	Kat. br. 59.	"
Kat. br. 30.	"	Kat. br. 62.	Sl. 22.
		Kat. br. 64.	"
		Kat. br. 65.	"

Slika br. x ----- Katalog br. x

Sl. 1.	Kat. br. 1.	snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.
Sl. 2.	Kat. br. 4.	"
Sl. 3.	Kat. br. 7.	"
Sl. 4.	Kat. br. 8.	"
Sl. 5.	Kat. br. 9.	"
Sl. 6.	Kat. br. 10.	"
Sl. 7.	Kat. br. 11.	"
Sl. 8.	Kat. br. 12.	"
Sl. 9.	Kat. br. 13.	snimio Željko Lihtenhal
"	Kat. br. 16.	snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.
Sl. 10.	Kat. br. 17.	"
Sl. 11.	Kat. br. 18.	"
Sl. 12.	Kat. br. 21.	"
"	Kat. br. 22.	"
"	Kat. br. 24.	"
Sl. 13.	Kat. br. 25.	"
"	Kat. br. 26.	"

Sl. 14.	Kat. br. 27.	reprodukcija
"	Kat. br. 28.	snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.
"	Kat. br. 30.	"
Sl. 15.	Kat. br. 31.	"
"	Kat. br. 32.	"
"	Kat. br. 33.	"
Sl. 16.	Kat. br. 34.	"
"	Kat. br. 35.	"
"	Kat. br. 36.	"
"	Kat. br. 38.	"
Sl. 17.	Kat. br. 39.	snimio Željko Lihtenthal
"	Kat. br. 40.	snimio Zorislav Kalazić, dipl. ing.
"	Kat. br. 41.	"
Sl. 18.	Kat. br. 42.	"
"	Kat. br. 45.	"
Sl. 19.	Kat. br. 49.	"
"	Kat. br. 50.	"
"	Kat. br. 52.	"
Sl. 20.	Kat. br. 53.	"
"	Kat. br. 54.	"
Sl. 21.	Kat. br. 57.	"
"	Kat. br. 59.	"
Sl. 22.	Kat. br. 62.	"
	Kat. br. 64.	"
	Kat. br. 65.	"

Fotografi

Sl. br. x, Kat. br. x

Zorislav Kalazić, dipl. ing.	Sl. 1., Kat. br. 1.	Sl. 2., Kat. br. 4.
	Sl. 3., Kat. br. 7.	Sl. 4., Kat. br. 8.
	Sl. 5., Kat. br. 9.	Sl. 6., Kat. br. 10.
	Sl. 7., Kat. br. 11.	Sl. 8., Kat. br. 12.
	Sl. 9., Kat. br. 16.	Sl. 10., Kat. br. 17.
	Sl. 11., Kat. br. 18.	Sl. 12., Kat. br. 21., 22., 24.
	Sl. 13., Kat. br. 25., 26.	Sl. 14., Kat. br. 28., 30.
	Sl. 15., Kat. br. 31., 32., 33.	Sl. 16., Kat. br. 34., 35., 36., 38.
	Sl. 17., Kat. br. 40., 41.	Sl. 18., Kat. br. 42., 45.
	Sl. 19., Kat. br. 49., 50., 52.	Sl. 20., Kat. br. 53., 54.
	Sl. 21., Kat. br. 57., 59.	Sl. 22., Kat. br. 62., 64., 65.
Željko Lihtenthal	Sl. 9., Kat. br. 13.	Sl. 17., Kat. br. 39.
reprodukcija	Sl. 14., Kat. br. 27.	

KRATICE

LITERATURA

UVRŠTENI U BIBLIOGRAFIJU KATALOŠKIH JEDINICA

-
Forster	=	Die Erzeugnisse der Stempelschneidekunst in Augsburg und Ph. Müllers. — Leipzig, 1910.
Forrer	=	Forrer, Leonhard : Bibliographical Dictionary of Medallists, Coin — Germ — and Sealengravers, Mintmasters, Ancient and Modern, with References to their Works. — London, 1902.
Gohl	=	Gohl, Ödön : Budapest Emlékérmei. — Budapest, 1899.
Gohl (NK)	=	Gohl, Ö.: Magyar Iskolák Érmei. — Numizmatikai Közlöny (Budapest), 8/ 1909.
Horsky	=	Sammlung Johann Horsky, Versteigerung A. Hess.— Frankfurt, 1910—1911.
Huszar	=	Huszar, Lajos: A régy magyar emlékérmek katalógusa a legrégibb időktől 1850. - ig. — Budapest, 1975.
Julius	=	Sammlung : Auktion R. Gaettens. — Heidelberg, 1958.
Kodrić	=	Kodrić, Andrija: Nješto o osječkom Muzeju. — Izviješće o Kr. velikoj gimnaziji u Osieku, 1879—1880.
Laufer	=	Das Laufferische Medaillen - Cabinet. — 1742.
Mandl	=	Mandl, Dragutin: Graverski rad Josipa Radkovića. — Numizmatičke vijesti (Zagreb), 4/1957, 8 — 9
Mirnik	=	Mirnik, Ivan : Turski ratovi na medaljama. — Zagreb. 1979.
Mirnik (MH)	=	Mirnik, I.: Medalja u Hrvatskoj . — Zagreb, 1981.
Mirnik (VFK)	=	Mirnik, I.: Radovi Valdeca, Frangeš - Mihanovića i Kerdića u Numizmatičkoj zbirci Arheološkog muzeja u Zagrebu. — Peristil (Zagreb), 1988 —1989, 31— 32.
Mont	=	Hess, Adolph: Collectio Montenuovo. — Frankfurt, 1879.-1885.
Mužić	=	Mužić, Ivan: Masonstvo u Hrvata. — Split 1987.
Nenezić	=	Nenezić, Zoran: Masoni u Jugoslaviji 1764-1980. — Beograd, 1988.
OZ	=	Osječki zbornik, 1942., 1 — 1989.,20.
Popović - Subotić	=	Popović-Gaj, Dobrila; Irina Subotić : Medalje i plakete. — Beograd, 1981.
SMH	=	Suvremena medalja u Hrvatskoj. — Zagreb, 1969.
Széché	=	Schönvisner, Stephanus : Catalogus numerum Hungariae Transilvaniae. Instituti Nationalis Széchényiani, I-III. — Pestini, 1807.
Todorović	=	Todorović, Nada: Jugoslovenske i inostrane medalje. — Beograd, 1964.
Terg	=	Tergina, Gyula: Buda Visszavételének Emlékérmei 1686. — Budapest, 1884.

Unger	=	Sammlung, Versteigerung Cubabasch — Brüder Egger. — Wien, 1897.
Wittelsb.	=	Die Medaillen und Münzen des Gesammthaus Wittelsbach auf Grund eines Manuscripts von J.P. Beierlein. — München, 1897.
Weszerle	=	Weszerle, József : Hátrahagyott érmészeti táblái. — Budapest, 1873.
Weifert	=	Weifert, Hugo: Meine Sammlung von Medaillen auf die Eroberung Belgrads in den Jahren 1688. — Wien, 1893.
Welzl	=	Sammlung Welzl von Wellenheim L., Versteigerungs J. Bermann, Sohn . — Wien, 1845.
Zlamalik	=	Zlamalik, Vinko: Memorijal Ive Kerdića. — Osijek, 1980.
Zlamalik (IMH)	=	Zlamalik, V.: Izložba medalja u Hrvatskoj . — Zagreb, 1964.
Zlamalik — Montani	=	Zlamalik, V.; M. Montani: Ivo Kerdić, 1881-1953. — Zagreb, 1958.

HERMINE LUKIĆ

SAŽETAK

OSIJEK U MEDALJERSTVU

1686. —1935.

Šezdeset pet medalja pohranjenih u Numizmatičkom odjelu Muzeja Slavonije u Osijeku, nastalih od 17. do 20. stoljeća, izvanredne su dokumentarne i umjetničke vrijednosti, te predstavljaju osnovni izvor za proučavanje navedene teme. U procesu njihova nastajanja mogu se utvrditi tri stilske i knološke cjeline.

Onoj najstarijoj pripadaju inozemne b a r o k n e medalje kovane u slavu pobjeda kršćanske vojske nad Turcima u 17. stoljeću, s prikazima urbanističkog izgleda osječke varoške jezgre, grada — utvrde sa znamenitim mostom na Dravi, kojeg je 1566. godine sagradio sultan Sulejman II. Veličanstveni. Medalje ovoga ciklusa vrijedna su dokumentacija vojno-strateške uloge utvrde Essek u prošlim stoljećima, (K.br. 1-20).

Slijedeću grupu medalja 19. i 20. stoljeća, kojima je g r a d O s i j e k bio i z d a v a č, čine medalje kulturno-umjetničkih, športskih društava, udruge, gospodarskih izložbi, sajмова i velesajмова, predstavljajući grad razvijenim gospodarskim i kulturnim središtem Slavonije, (K.br. 21-60). Najstarija medalja ovoga ciklusa datirana je 1773. godinom utemeljenjem slobodnozidarske lože "VIGILANTIA" (K.br. 21).

Trećoj grupi medalja pripadaju tzv. o s v o j e n e — z a s l u Ź e n e medalje (1885. - 1896.), osvojene na međunarodnim gospodarskim izložbama 80-tih i 90-tih godina 19. stoljeća u Budimpešti, te medalja Bečkog numizmatičkog društva iz 1890. godine, (K.br. 61-65). Ova srebrna medalja iz 1890. godine — uspomena na utemeljenje Bečkog numizmatičkog društva (K. br. 64), dodijeljena je Franji Sedlakoviću, osnivaču Muzeja slobodnog i kraljevskog grada Osijeka 1877. godine — danas Muzej Slavonije Osijek.

OSIJEK IN DER MEDAILLENKUNST

1686 — 1935

Die fünfundsechzig in der numismatischen Abteilung des Museums Slawoniens in Osijek aufbewahrten Medaillen, entstanden vom 17. bis zum 20. Jahrhundert, sind außerordentlich dokumentierte und künstlerische Werte, sie stellen die Grundquelle für das Studium des angeführten Themas dar. In ihrem Entstehungsprozeß können wenigstens drei Stil- und chronologische Einheiten festgestellt werden. Der ältesten gehören die Barockmedaillen, geprägt im Ausland zu Ehren des Sieges des christlichen Heers über die Türken im 17. Jahrhundert, mit der Darstellung des urbanistischen Aussehens des Osijeker Stadtkerns, der Stadt — Festung mit der berühmten Drau - Brücke, die Sultan Suleiman II. der Prächtige im Jahre 1566 bauen ließ. Die Medaillen aus diesem Zyklus sind wertvolle Dokumentation der militärisch - strategischen Rolle der Festung Essek in der vergangenen Jahrhunderten (K. Nrn. 1-20).

Die nächste Gruppe der Medaillen des 19. und 20. Jahrhunderts, die von der Stadt Osijek herausgegeben wurden, bilden die Medaillen kulturell - künstlerischer Gesellschaften, Sportgesellschaften, Vereine, Wirtschaftsausstellungen, Märkte und Messen, indem sie die Stadt als entwickelten wirtschaftlichen und kulturellen Mittelpunkt Slawoniens darstellen (K. Nrn. 21-60) Die älteste Medaille dieses Zyklus datiert aus dem Jahre 1773 — das Jahr der Gründung der Freimaurerloge "Vigilantia" (K. Nr. 21).

Zu der dritten Gruppe der Medaillen zählen wir die so genannten erworbenen - verdienten Medaillen (1885-1896) und zwar auf internationalen Wirtschaftsausstellungen der achtziger und neunziger Jahre des 19. Jahrhunderts in Budapest und die Medaille der Wiener numismatischen Gesellschaft aus dem Jahre 1890 (K. Nrn. 61 - 65). Diese Silbermedaille aus dem Jahre 1890 - Andenken auf die Gründung der Wiener numismatischen Gesellschaft (K. Nr. 64) wurde Franjo Sedlaković, dem Gründer des Museums der freien und königlichen Stadt Osijek 1877 (heute Museum Slawoniens in Osijek) verliehen.